

J e g y z ő k ö n y v

az **Országos Köznevelési Tanács**

2004. november 11-én, csütörtökön, 10 órakor
az Oktatási Minisztérium (Budapest, Szalay utca 10-14.)
101. számú tanácstermében megtartott üléséről

Napirend:

1. „Hogyan lehet minél könnyebbé tenni az iskolatáskát” című szakmai anyag véleményezése
Előadó: Brassói Sándor főosztályvezető-helyettes
2. Az „Európai mérföldkövek” a közoktatás területén történő megvalósításához készített cselekvési terv véleményezése
Előadó: Brassói Sándor főosztályvezető-helyettes
3. A Magyar Kulturális Stratégia címet viselő munkaanyag véleményezése. Javaslatok megfogalmazása a két tárca együttműködésére
Előterjesztő: dr. Trencsényi László
Meghívott: dr. Harsányi László, az NKA elnöke
4. Feladatterv
5. Egyebek

Elnököl: dr. Loránd Ferenc

Jegyzőkönyvvezető: Varga Erzsébet és Pavlánszky Éva (Magyar Gyorsírók és Gépírók Országos Szövetsége Beszédgyorsíró Szolgálat)

Az ülés résztvevői**Az Országos Köznevelési Tanács részéről:**

Dr. Loránd Ferenc, az OKNT elnöke
Dr. Brezsnay László
Dr. Dobos Krisztina
Farkas István
Dr. Hadházy Tibor
Dr. Hoffmann Rózsa
Dr. Karlovitz János
Dr. Kelemen Elemér
Nagy József
Dr. Polinszky Márta
Szakács Mihályné dr.
Dr. Szenes György
Dr. Trencsényi László
Dr. Vágó Irén

Az Oktatási Minisztérium részéről:

Hriczu Anita
Makkai László
Brassói Sándor
Horváth Gréta
Dr. Szabó Imre Ernő
Dr. Harsányi László, az NKA elnöke
Kosinszky Zsuzsa

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 14 perc)

DR. LORÁND FERENC, a Tanács elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó reggelt kívánok! Szeretettel köszöntök mindenkit. Bejelentem, hogy Horn György az utolsó pillanatban szólt, hogy nem tud ma jönni. Azt hiszem, Vekerdy Tamás már korábban bejelentette és Vass Miklós is egyetemi elfoglaltsága miatt nem tud jönni. Szabados Lajos sajnós, újra beteg és Báthory Zoltánnak konferenciája van, Kozma Tamás jelezte, hogy esetleg késik. Remélem, hogy Brassói urat a közlekedési akadályok nem késleltetik majd nagyon, hogy leérjen két emeletet. *(Derültség.)*

A következőket javaslom. A napirend önök előtt van. Amennyiben az időfelhasználás úgy alakul, hogy az első két napirendi pont 12-ig olyan lazán tudna teljesülni - mert 12-re várjuk Harsányi urat a következő napirendi ponthoz -, akkor előrehoznánk a feladattervvel kapcsolatos beszélgetést, hogy kihasználjuk az időt. Tehát emiatt nem fogunk időt vesztegetni. Remélem, hogy Brassói úr tényleg megérkezik.

Akkor ezzel a provizórikus változtatással kérdezem, hogy az OKNT jelen lévő tagjai elfogadják-e a betervezett napirendet. *(Szavazás.)* Egyhangú igen. Köszönöm.

Kihasználható az időt, amíg Brassói úr megérkezik, el szeretném mondani *(Megérkezik Brassói Sándor.)*, hogy a feladattervben szerepel Szabados kollégánk vezényletével a tankönyvügyekről szóló beszámoló. Most értesültünk róla, hogy beteg, az állapota újra rosszabbra fordult, de úgy gondolom, hogy nem húznánk tovább ennek a napirendi pontnak a megtárgyalását abban az esetben, ha a tankönyv és taneszköz bizottság részéről valaki majd vállalja, hogy felvezeti ezt a témát, ha a következő ülésünkön nem tudna Szabados úr e témában megjelenni.

Szeretettel köszöntöm Brassói urat és akkor azt kérem, hogy a múltkor elmaradt és most beiktatott két napirendi pont előadójaként mondjal néhány felvezető szót.

BRASSÓI SÁNDOR: Tisztelt Köznevelési Tanács! Az előterjesztés készítőjeként pár szóban néhány gondolatot mondanék az előterjesztéshez. Miniszter úr, mint ahogy az anyagból is olvashatták, rendkívül fontosnak tartja azt, hogy hatékonyan és gyorsan próbáljon meg eredményt elérni ezen a területen, ennek a nagyon régi problémának a területén. Történt egy olyan oktatási kerekasztal-megbeszélés augusztusban, amelyik a sajtó nyilvánossága előtt zajlott, és ott a minisztérium azt ígérte a közvéleménynek és a szülőknek, iskoláknak, hogy ezen a területen hathatós intézkedéseket fog foganatosítani. Tehát ezen kerekasztal-megbeszélésen elhangzott információkkal összekapcsolva, több ponton készítettünk egy olyan javaslatot, amely javaslat lehetőséget teremt a probléma megoldására. Nyilván azt azonban tudni kell - és ezt önök nagyon jól tudják -, hogy önmagában szigorúan igazgatási szemmel vagy szempontból és szigorú kontroll szempontjából ez a témakör nehezen kezelhető önmagában. Egyszerűen azért, mert amit a gyerek a táskájában hord, amilyen táskát hord, ez az egyéni szabadságának is függvénye. Ettől kezdve mindenfajta beavatkozás ebbe a témába egy kicsit problémás lehet abban az esetben, ha nagyon szigorúan próbálnánk meg ezt a témát megszabni.

Ennek alapján egyrészt úgy gondoljuk, hogy a közoktatási törvény hatályos szövege számos ponton lehetőséget biztosít mind az iskoláknak, mind az iskolafenntartóknak arra, hogy ezt a témát kellő figyelemmel kezelve, megoldják. Hiszen a tankönyvválasztás, a taneszközüválasztás, a pedagógus joga és kötelessége fejezetek egyaránt kitérnek arra, hogy ez helyi szinten, odafigyelve különösen a kisiskolások táskájának súlyára - tehát akár a tankönyvválasztás során, akár pedig a tankönyvek napközbeni elhelyezésére -, véleményünk szerint megoldható. Az egy más kérdés, hogy a tankönyvpiac működése és a korábbi években elindult tartóstankönyvi szabályozás rendszer és ez a fajta, tartós tankönyvekhez kapcsolódó minisztériumi szándék bizonyos értelemben nehezíti a táskát, hiszen keményebb borítót, vastagabb lapokat jelent.

Tehát ezek alapján megpróbáltunk azért egyfajta javaslatot készíteni. Ezek a javaslatok a Tanács számára fel vannak tüntetve az anyag 3. oldalán, a 2.3. pont alatt. Úgy gondoljuk, hogy egyrészt a közoktatási törvény ezt a dolgot rendezi és tisztába teszi. A tankönyvjóváahagyási rendelet, tehát a 23/2004-es OM-rendelet a tankönyvvé nyilvánításról a 4. számú mellékletben kitér arra, hogy a tankönyvjóváahagyási folyamat során figyelemmel kell lenni a tankönyvnek a kötéseti eljárásrendjére, ezért elméletileg erre figyelve lehet ezt a problémát kezelni, és úgy gondoljuk, hogy az az út, amelyet a minisztérium most éppen a napokban kezdett meg, hogy az iskolák számára zárható szekrényeket produkáljon, olyan módon, hogy ez az iskolának ne kerüljön pénzbe, hanem tulajdonképpen reklámbevételekből teremthetik meg ennek a fedezete, ez egy újabb lehetőséget jelent, ami végső soron ezt a dolgot segítheti a jövőben.

Van számos, más országban begyűjtött tapasztalat, amelyek jól mutatják, hogy számos országban működnek rendszerek. Mindenhol probléma az iskolatáska súlya. Egyeztetve akár a németországi szülők egyesületének a vezetőjével, szövetségi szinten, náluk több helyen léteznek kemény szabályok. Sajnos, nem működnek, ugyanis nem lehet ellenőrizni a gyerek táskájának súlyát, hiszen abban nemcsak tankönyvet hord, hanem sok olyan magáncélú dolgot, ami nyilván nehezíti.

Meggyőződésünk, hogy ebben csak az iskola, a szülő, a pedagógus együttműködve tud lépni. Erre felhívtuk a figyelmet egy, az Oktatási Közlönyben megjelent miniszeri közleményben szeptember folyamán, amiben pont a tanévkezdéshez kapcsolódóan kimondottan kértük az iskolákat, hogy ebben lépjenek előre.

Véleményünk szerint segíthet a dolgon – még jogszabályi szintű rendezést említek –, hogy a tankönyvi jóváahagyás folyamatában és a tankönyvlistára kerülés esetén a jövőben egyfajta súlykorlátot vezetnénk be az első négy évfolyamon – ez az anyagban szerepel. Amennyiben az iskola tankönyvet választ az első négy évfolyamra – ezt nyilván most is megteheti –, olyan könyveket választ, amelyeknek a napi összsúlya az első négy évfolyamon nem haladja meg ezt a három kilogrammot. Ez megint gesztus lehet a minisztérium részéről.

Úgy gondoljuk, hogy ezen változók mentén ez a probléma államigazgatási oldalról kezelhető és megoldható a mi szintünkről, de ehhez nyilván a többi partner tevékeny és aktív hozzájárulása szükséges.

Ennyi bevezetőt gondoltam a napirendi ponthoz.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm. Kérdés van-e? *(Nincs jelzés.)* Ha nincs, akkor a hozzászólások következnek.

Karlovitz úr

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Részben érintettként, tankönyves vonalról.

Mélységesen egyetértünk az anyaggal, és köszönjük azoknak, akik foglalkoztak ezzel a témával, mert a legfontosabb a gyerekek egészsége. Az iskola-egészségtan mostanában ritkán szereplő kérdés, én nagyon örülök, hogy ezzel foglalkozunk, és nagyon fontosnak tartom.

A fölvezetésben látom, hogy Brassói Sándor úr látja a probléma lényegét, és kitér további témákra is. Én ezt megerősíteném, és nagyon röviden négy tényezőt mondanék, amivel azonnal és hatékonyan lehet segíteni.

Az egyik nyilván a kiadók és a gyártók. Mi csinálunk a 126, a Tanoszbán lévő tankönyvkiadónak egy körlevelet, amiben erre felhívjuk a figyelmüket, hogy próbáljanak könnyebb papíron, jobb, könnyebb kötésben készíteni. Egy kicsit visszacseng – és erre Brassói úr utalt, mert tény –, hogy aki a tankönyvek súlyát a legjobban növelte, az éppen az Oktatási Minisztérium volt. Egy ilyen mániákus tartóstankönyv-programot hirdetett meg, jutalmazta is azokat, akik minél tartósabb – azaz, az akkori, téves felfogásban: kemény kötésű – könyveket készítettek. Ezt azonosították a tartóssággal. Mi akkor figyelmeztettük a minisztériumot, nem nagyon hallgattak ránk. Ezzel iszonyatosan súlyos tankönyvek jöttek létre. Ezt nem szabad jutalmazni, hanem inkább tiltani, visszafogni kell. Van tartós tankönyv nemcsak kemény

táblában stb. Ez összefogás kérdése. Biztos, hogy a kiadók erre ráugranak, és próbálnak könnyű papírt szerezni, próbálják a terjedelmet csökkenteni, a vákátokat kivenni, a táblákat, a kötésmódot könnyíteni stb., stb., úgyhogy fogunk tudni eredményt elérni. Merem ígérni, hogy ez rövid időn belül látványos lesz.

A másik: más gyártók is vannak, nemcsak tankönyvgyártók. Utalt Brassói úr a táskagyártókra, meg a taneszközök gyártóira. Látván, nézve a gyerekek iskolatáskáit, azt gondolom, ezek olykor súlyosabbak, mint maguk a tankönyvek. Ez az egyik dolog. A másik, hogy önmagában a súly még lehetne erősítő hatású is egy gyerekre, hogyha jól oszlana meg, de az a baj, hogy a táskák olyan jellegűek, hogy egyoldalúan terhelik a gyerek gerincét, ferdítik erre-arra. Magának a táskának a minősége is nagyon fontos. Azt hiszem, hogy a Húndidac Szövetséggel tudunk szót érteni, vagy más szervezetekkel, akik taneszközökkel foglalkoznak, de itt is van teendő.

A harmadik tényező nyilván a pedagógusok tényezője. Ugyancsak jól látja az anyag, hogy a pedagógusok sokat tehetnek. Az egyik, hogy olyan tankönyvet választanak, tehát nem választanak súlyos tankönyvet, vagy figyelmeztetik a kiadót, hogy adjon ki egy másik változatot, egy könnyebbet. Ez az egy tényező azért nem lehet abszolút mértékű a tankönyvválasztásban, de abban nagyon sokat tudnak tenni, hogy nem kell mindig becipelgetni az összes könyvet. Én láttam olyan iskolát, többet, mostanában, ahol nagyon bravúrosan megoldották a dolgot. Például ott van a Kulcs a muzsikához című program, tele könyvvel, súlyos könyvekkel: nem cipelik a gyerekek. A Patrónában például kiteszi az énektanár, a rajztanár egy nyitott polcra, és amikor az osztály bejön, elveszik a gyerekek, utána visszarakják, és nem viszik haza, ha csak valami külön témát nem dolgoznak fel. Megoldják az értelmes iskolák, értelmes pedagógusok – és erre nagyon sok példát lehet mondani.

Valóban vannak azonban pedagógusok, akik olyan szorongásos módon: „na még ezt is hozd el, még azt is hozd el, hátha még jut öt percünk a munkafüzetre...” – tehát nagyon sok múlik a pedagógusokon. Én úgy gondolom, illetve remélem, hogy a pedagógusok kapnak erről információt, és be tudnak szállni majd abba az egészségjavító mozgalomba, hogy ez ne forduljon elő.

Végül a szülők, meg a gyerekek. Maguk a gyerekek is olykor terhelik saját magukat azzal, hogy ezt-azt még beraknak a táskába. Itt nem tudom, hogy lehet az ő figyelmüket felhívni – gondolom, hogy lehet: sajtó stb., stb.

Egyet nem szeretnék: hogyha ebből valami költséges mozgalom lenne. Megnyugtató, hogy ezek az úgynevezett iskolaszekrények reklámanyagból keletkeznek, nem valami drága akcióval. Mert ahol az üzlet megjelenik az iskolában, az egészségügyben, nem túl szerencsés dolgok szoktak bekövetkezni. Ha ezt így le tudják vezényelni, ilyen módon, hogy nem okoz különösebb költséget – mert a legtöbb iskola azért rendelkezik valami zárható szekrénysorral. Azért már idáig is gondoltak erre: a tornacucc betételére, a könyvek befogadására, de nyilván érdemes erre felhívni a figyelmet.

Záró gondolatom: örülök az anyagnak, és bízom benne, hogy ennek nyomán hozzá tudunk járulni ahhoz, hogy a tanulóink egészsége javuljon. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Trencsényi László, utána Tibor.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Karlovitz János hozzászólásának örülök, az anyagnak nem. A szabályozás filozófiájával van vitám.

Az a benyomásom, nem a tankönyvügyben, hanem folyamatosan - az Új Pedagógiai Szemle októberi számában erről volt módomban hosszabban nyilatkozni, hogy szabályozási mániája van az oktatási kormányzatnak. Úgy gondolja, hogy ha valahol belecsípnek ezért, azért, amazért, hol tartós a tankönyv, az a baj, az is ugyanilyen politikai akció volt, egy győri képviselő erre a bulira szállt rá, hogy legyenek tartósak a tankönyvek, és az akkori minisztérium - tehát jelezni szeretném, hogy ez pártfüggetlen - ösztökélve érezte magát, hogy akkor én most,

majdnem csúnyját mondtam, hogy mit csinállok egyet, szólok egyet, hogy mutassam, hogy azért mégis a minisztérium is valami.

Veszedelmesnek tartom, ha a minisztérium országos igazgató bácsinak képzeletét, ebben mindig van hajlandóság Eötvös Józseftől visszamenőleg, szóval nem akarok konkrét politikába belemenni, csak isten mentsen, hogy ezt a kérdést szabályozási eszközökkel kezelje a minisztérium. Nem az ő dolga. Ahogyan Karlovitz elmondta, ez a szakma dolga, a szülők dolga, a társadalom dolga, a könyvgyártók dolga, a piac dolga, nem tudom, hogy még kinek a dolga, ez szerintem nem szabályozási kompetencia.

Nekem erről ez a véleményem, hogy óvatosan, visszafogottan, mert a hetenként megjelenő miniszteri új módosítás - csak a múlt heti állásfoglalásunkra utalok - tipikusan a farkasokkal ijesztgetett juhász effektusát idézik elő a minisztériumról kialakult képekben. Úgyhogy én ettől félek... *(Dr. Trencsényi László Farkas Istvánra mutat.)*

ELNÖK: Tessék beírni a jegyzőkönyvbe, hogy Trencsényi László kire mutatott. *(Derültség, zaj.)*

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Tehát azt mondom, hogy bízsa ezt nyugodtan a maga rendjére, ne érezze kényszerítve magát, ne vegye fel ezt a kesztyűt a minisztérium, hogy szabályozási eszközökkel szól bele. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Hadházy Tibor, utána Szenes György!

DR. HADHÁZY TIBOR: Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Tanács! Éles lesz a kontraszt az előttem elhangzott hozzászólás és az én mondanivalóm között most. *(Dr. Hoffmann Rózsa: Az a jó!)*

Áttanulmányozva ezt az anyagot, és érezve, vagy feltételezésem szerint érzékelve is a probléma komolyságát, különös odafigyeléssel olvastam a 2.3. pontban felsorolt javaslatok sorát, amely javaslatok jó részével nem értek egyet, de más okokból kifolyólag. Ezért mondtam, hogy éles lesz. Tehát ez az "odabizás" eredményezte speciel ezt a helyzetet. Eredményezte azt, hogy ha leszámoljuk ebben a kiadványban, ami éppen itt fekszik az asztalunkon, néhány ilyen, 150 tankönyvjegyzéken lévő produktum... *(Dr. Karlovitz János: Bocsnát, ez nem az! - Nagy József: Még rosszabb!)* Akkor ennél is több van, mondják nekem, akkor a helyzet rosszabb, tehát meglehetősen sok - a tankönyvbizottságban érzékelem - tankönyv forog közkézen vagy tankönyvnek nyilvánított munka van közkézen, egy osztódásos szaporodással jelentek meg három-négy tankönyvből álló tankönyvcsaládok, munkafüzetek az általános iskolában, részben indokoltan, részben indokolatlanul, egy-két apró bejegyzést követelő, oldalszámokat mélyen emésztő kiadványok formájában. Következésképpen tehát az a nemzetközi kitekintés, amely közül a lett, litván példa véleményem szerint megfontolandó, motiválja a további mondataimat.

Ahogy említettem, a 2.3. pontban jó néhány javaslatot tesz a főhatóság, amely javaslatok közül, hogy ne legyen házi feladat, hogy különválasszák a tankönyveket, ez tovább szélesítené ezt a palettát és a cipekedést is, ez utóbbi egészen biztosan. Hogy a három kilogrammos határt ki fogja lemérni az iskolába érkezéskor, hogy annyi vagy nem annyi, ezen el tudnék töprengeni. Ez olyan, mint egy repülőtéri beléptetési kérdés.

A tankönyvválasztásban és a kiadói önkorlátozásban én kevésbé hiszek, az iskolaotthonos oktatással kapcsolatban is vannak vagy lennének észrevételeim. Ezért az idővel való takarékoskodás céljából, utalva fősztályvezető-helyettes úr első mondatának első két szavára, amely úgy szólt, hogy hatékonyan és gyorsan; hatékonyan és gyorsan ezt úgy lehet megoldani - különben egy sor összesen az egész vagy másfél -, hogy egy tankönyv e kis hazában ennyi tömegű lehet, vagy - mert itt a papírtól függ - ennyi ív. Ezzel van vége a történetnek.

ELNÖK: Szenes György!

DR. SZENES GYÖRGY: Tisztelt Tanács! Úgy látom, hogy megint olyan ingoványos talajra tévedt a minisztérium, ami nem az ő kompetenciája. Trencsényi Lacival teljesen egyetértek abban, hogy azt lehet szabályozni, amit számon is lehet kérni. Rendeletet arról érdemes alkotni, amit meg lehet valósítani. Senki nem fogja lemérni a tankönyveket, az, hogy egy napra hány kiló lesz a tankönyv súlya, attól függ, hogy milyen az órarend.

Olyan dolgokba próbálunk belemenni, ami azt gondolom, hogy méltatlan a minisztérium számára. Irányelvet kellene kiadni vagy valamifajta olyan dolgot, nem rendeletet, az egy teljesen hibás dolog, hogy olyan dolgokba megyünk bele, amit a piac fog valamilyen módon szabályozni.

Azzal értenék egyet, amit egyrészt Karlovitz János elmondott, hogy a szakma próbáljon nyomást gyakorolni a kiadóra egyrészt, ha ez megy, másodsorban a minisztérium próbáljon segítséget adni, jó lenne nem közvetlenül az iskolának, mert az iskolához nincs semmi köze a minisztériumnak, hanem a fenntartónak. A fenntartónak próbáljon olyan támogatást adni, amelyben lehetőségük lesz arra, hogy ezeket a könyveket ne kelljen hazavinni. Ez egy nagyon jó iránynak látszik, de ne nyúljon közvetlenül bele az iskola dolgába, mert nem a minisztérium dolga. A fenntartón keresztül próbálja ezeket a dolgokat valamilyen módon szorgalmazni, és akkor azt gondolom, elérhető az iskolában is.

Tehát minden józan életű tanár ezt látja, tudja, hogy ez egy tarthatatlan állapot és meg kívánjuk oldani, csak ne rendelettel, ne direkt módon, hanem elsősorban szakmai megoldásokat próbáljunk rá találni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Dobos Krisztináé a szó.

DR. DOBOS KRISZTINA: Köszönöm szépen. A KOMA-ban évek óta dolgozunk együtt a Magyar Gerincgyógyász Társasággal, és azt gondolom, hogy az egész témakör tárgyalásában azt kellene megnézni, hogy jó lenne már, ha az óvodába, iskolába járó gyerekek egészségi állapotáról beszéljünk, amiben az egyik tényező biztosan a táskák súlya, de miután ilyen felmérések nem nagyon történnek meg, és a mindennapos testnevelés már csak az álmokban létezik, tehát azt gondolom, hogy itt egy kis részlet van kiragadva, amivel különösebben nem is nagyon szeretnék foglalkozni, vagy nem hiszem, hogy nekünk kellene foglalkozni.

Két veszélyt látok, és azért gondoltam, hogy megszólalok. Az egyik az, hogy nagyon rossz technika, ha megint elkezdünk arról beszélni, hogy ne vigye haza a gyerek a könyvet, mert akkor otthon nem tanul, és akkor megint eljutunk abba az irányba, ami a házi feladat kérdése. Vagy azt is mondhatom, hogy minek hozza be az iskolába a tankönyvet, mert otthon kell belőle tanulnia, de nem szeretném, ha ez vitát indukálna. Tehát ez nem a tankönyvek súlyával kapcsolatos vita, hanem egy egészen más vita, hogy hogyan is tanuljon a gyerek és mit tanuljon.

A másik azonban, ami miatt elsősorban megszólaltam, itt van egy olyan utalás, hogy gyengébb minőségű papírra. Sok mindent problémának látok, de abban biztos vagyok, hogy a tankönyvnek nagyon jó minőségű, szép könyvnek kell lennie. Nehogy visszatérjünk ahhoz a régi rendszerhez, hogy minden könyv szép volt és kívánatos, kivéve a tankönyv, amely mocskodék papírra készült és lehetőleg mindenféle szép kép nélkül, hanem a tankönyv egy kívánatos könyv legyen, és igenis, ehhez ragaszkodni kell, hogy szeresse a gyerek a tankönyvet, merthogy ez a tanulás egyik fontos eszköze.

Sok mindennel lehetne foglalkozni, meg törvényileg szabályozni, de én teljesen értelmetlennek látom, hogy a napi tankönyvek súlyát három kilóban vagy bármennyiben is definiálja a minisztérium, akár a közoktatási törvény módosításával. Rémálmaimban felmerül, hogy ha bejön a gyerek, és három kilónál nehezebb a tankönyve, akkor hazaküldöm, hogy cipeld haza, és gyere vissza három kilóval? Vagy benézek a táskájába, hogy a könyveken kívül még matchboxot meg mi mindent hordoz az iskolába? Kinevetnek minket.

Az más kérdés – és ez az egyetlen dolog, amivel maximálisan egyetérték –, hogy amikor beadják tankönyvelbírálásra a könyvet, akkor nem kéziratot kellene beadni, hanem egy mutatványpéldányt, hogy együtt lássa, aki elbírálja, és azt mondja, hogy kérem, ennek vannak külső jegyei is, és ne legyen két és fél kilós egy olvasókönyv. Ezzel egyetérték, ezzel az egészszel, és én szeretném is befejezni a beszélgetést erről. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Farkas Pista, utána Nagy József.

FARKAS ISTVÁN: Amint jól tudjátok, matematikát tanítok, ahol a tanár személye, talán minden más tantárgynál fontosabb. A tankönyvet én igazándiból otthon tartom fontosnak, nem az iskolában. Azt nem értem, a gyerekek az iskolába miért kell behoznia a tankönyvet. Nem polgárpukkasztásként mondom, de én harmincéves praxisom alapján én úgy tapasztaltam, hogy a tanár eredményességét hatvan százalékban az határozza meg – matematikából biztos -, hogy a gyerek otthon, egyénileg mit, mennyit dolgozik. A tanár könnyen kiválthatja a tankönyvet a tanórán is. A tankönyv maradjon otthon.

Én ezt szeretném hangsúllyal mondani. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Nagy József!

NAGY JÓZSEF: Én úgy gondolom, nem annyira a súlyról van szó, hanem a tankönyvrendszerről. Egészen más lenne a helyzet, ha egész napos iskola lenne Magyarországon. Akkor tényleg benn lehetne tartani a tankönyvet. Magyarországon félnapos iskola van, és a másik fél napon otthon a gyerek tanulni szokott. Semmi értelme nincs tehát annak, hogy a gyerek a tankönyvet az iskolában hagyja. Szerintem a tankönyv egy eszköz, amiből a gyerek tanul, amiben utána tud nézni, hogyha készül a következő órára, és nem értett valamit – bár nem minden tankönyv alkalmas erre, de ez egy más kérdés. A lényeg, hogy a tankönyv egy eszköz – most nagyon nagy szót mondok: eldobható eszköz. Óriási tévedés volt ez a tartós tankönyv. Jó vastag borítóval, merített papírból, kicsicsázva, és ugyanúgy megy a szemébe, vagy a padlásra, hogy esetleg majd valamikor, idős koromban, emlékezzek rá, hogy mi volt akkor ott, és megnézem a tankönyvet.

A tankönyv – ismétlem – használati eszköz, eldobandó eszköz.

Hogyha ezt figyelembe vesszük, akkor – ha nehéz az iskolatáska, ha nem nehéz az iskolatáska – valamit tennünk kell.

Van, ugye, tankönyvvé nyilvánítás. Nagyon drasztikus leszek. Azt mondom, hogy keménytablás könyvet nem nyilvánítanak tankönyvvé. Minek? Az év végén úgyis eldobják.

A másik: rettentő nehéz az a papír. Van jó minőségű, könnyű papír. János mondta. Könnyű papírból legyen tehát a tankönyv, de jó minőségű papírból, hogy színes lehessen.

Azután azt mondom, hogy Magyarországon még mindig széthullik a tankönyvek egy része, már három hónap múlva. Nem értem, hiszen tökéletes kötési technika van, meg lehet csinálni, hogy kibírja az egy évet. Nem emlékszem, ki mondta a múltkor, hogy ne a salátát bíráljuk el, hanem tényleg egy bekötött, összefűzött anyagot, amiből mindjárt látjuk, hogy szépe, és mi van vele. Tehát a tankönyvvé nyilvánítás szabályozásával lehetne megragadni a kérdést. Erre vonatkozóan vannak szabályaink, és bele kell tenni azt, ami megoldja ezt a súlyproblémát is. Bár nemcsak a súly a probléma, hanem az egész rendszer.

Nem állhatom meg, hogy még egy mondatot ne mondjak. Annyi szemét termelődik. Van olyan tantárgy, amiből van tankönyv, gyűjtemény, munkafüzet, kutyafüle, tesztek, tanári izék – ha mind összerakom, ennyi. Valami korlátot kell itt is szabni, és ez is a tankönyvvé nyilvánítás – vagy később talán programcsomaggá nyilvánítás – feltétele legyen, hogy ne tömjék tele az országot papírszeméttel.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Irén!

DR. VÁGÓ IRÉN: Azt gondolom – mint legtöbbször – hogy ez olyan dolog, ami nem könnyű kérdés, főleg ez a dőltszel szedett mondat betarthatatlan. Azt gondolom azonban, hogy maga ez a dolog elég jelentős probléma, és tényleg ezt be kell hozni a közbeszédbe, és a szülőkkel, pedagógusokkal beszélni kell erről. Nagyon nagy részben szabályozással rontottuk el ezt a dolgot, mert nem voltak ilyen nehezek a tankönyvek. Ezt a helyzetet tulajdonképpen a minisztérium generálta – ez meggyőződésem. De azt is látni kell, hogy egy hihetetlenül színes, tagolt és differenciált oktatási rendszerünk van, és némely hozzászólás még kevésbé tesz meg olyan finom különbségeket, amik még ebben az anyagban azért benne vannak, mert többségében azért az alsó tagozatról van szó. Az alsó tagozatban ugyanis – igaz, hogy nincs iskolaotthonos rendszer, de a gyerekek nagyon nagy százaléka napközis, és egész nap ott van az iskolában. Nagyon sok helyen otthon nem is csinálnak már házi feladatot a szegény kis 7-8 éves gyerekek, mert a napköziben megírják. De mivel nincs hová tenni, akkor is hazavitetik velük a könyvet. Szerintem tehát az, hogy az alsó tagozaton, de egyébként szerintem ez a normális egy iskolában, ahol a gyerekek eltöltik a fél életüket, hogy legyen egy szekrényük. Ez kortól független. De ha fokozatosan van pénz a dolgokra, akkor adjunk prioritást az alsó tagozatnak – ezzel egyetérték –, hogy ott hagyassák, ha ez pedagógiailag indokolt, és a tanár tudja, hogy mit csinál. Ugyanakkor hagyassák otthon is, hogyha pedagógiailag ez indokolt.

Én azt mondom – Jóskával szemben –, hogy a gyerekek ne dobják el a könyveiket, ha azok jó könyvek, ha évek múlva is szolgálhatnak, előkereshetnek benne dolgokat a gyerekek.

Én azt mondom, hogy inkább a pedagógusokat kellene valahogy rávenni, hogy eldobják úgymond a könyveket, tehát el tudjanak szakadni a tankönyvtől, hogy ne tankönyvet tanítsanak. Ha már eldobásról van szó a könyvek esetében, én ezt nagyon szeretném.

Szemléletformálás, beszélgetés a dolgokról, és a fő gerjesztőknek, a kiadóknak az olyan irányba történő motiválása, hogy ne legyen kifejezetten érdekelt abban, hogy minél nagyobb terjedelmű, minél vastagabb könyvet adjon ki.

Az, hogy mondjuk meg, ahogy Tibor felvetette, hogy egy könyv ebben a kis hazában csak ennyi deka lehet, ezt megint nehezen tartom megvalósíthatónak, mert nyilván egészen másról van szó. Egy matematikai példatár, amit mondjuk négy éven keresztül használ valaki, ez legyen keményfedelű, hogy kibírja ezt a négy évet, tehát nagyon nehéz ebben a dologban igazságot tenni. De elképzelhető talán évfolyamonként vagy funkcióként, tehát hogy mire szolgál egy könyv, egy feladatgyűjtemény vagy egy féléves tananyagot lefedő tankönyv, ebben lehetne valamit hozni.

Ugyancsak azt gondolom, hogy a tankönyvjóváhagyásnál egy kicsit vissza lehetne szorítani azt a nagyfokú engedékenységet, ami az úgynevezett egyéb, tehát nem igazán tankönyv, hanem azt segítő mindenféle dolog. Gondolok itt arra, hogy az évi négy dolgozatot sem íratja meg a tanár a gyerekekkel, hanem arra is külön dolgozatírató füzetet adunk ki, stb. Tehát lenne itt mit csinálni.

A házi feladatra azonban más szempontból szeretnék visszatérni, nem erre a helyzetre adok konkrét megoldási javaslatot, de az utóbbi évek kutatásaiból úgy látom, hogy az a nagy olló, amely a gyerekek teljesítményeiben és képességeiben nyílik Magyarországon, az nem kis részben annak köszönhető, hogy a magyar oktatás hihetetlenül sok feladatot delegál a családra, az otthoni tanulásra, a szülőkre. Ehhez nagyon nem egyformán adottak a gyerekek feltételei. Tehát azok a gyerekek, akik egy szobában nyolcan laknak, azok ennek soha nem fognak tudni eleget tenni. Más gyerekeknek pedig az amúgy is meglévő kulturális előnyeikre még rásegít ez, hogy nem az iskolában magyarázzák el neki, nem ott tanítják meg, hanem otthon kell, és otthon még jobban megtanítják neki paradox módon, mint az iskolában a tanár.

Azt gondolom, hogy ilyen szempontból az első néhány évben nagyon meg kellene nézni és nagyon differenciáltan, hogy milyen társadalmi csoportokat kellene egész napos iskolában tanítani, odafigyelni rájuk, hogy napközibe kerüljenek és ott kapjanak valamit, és a tanárok lehetőleg a tanórán tanítsák meg, főleg az indulást, az alapképességek fejlesztését, tehát

legalább azt, hogy megtanuljanak tanulni a gyerekek. *(Megérkezik Szakács Mihályné.)* Akkor lehetne ezt az egész örületet, ami Magyarországon van, valahogy túlélni.

Ezt megint nem úgy gondolom, hogy ezt törvényben lehet igazából szabályozni, hanem a pedagógus, és most nem mondom el, amit ilyenkor mindig el szoktunk mondani. Köszönöm.

ELNÖK: Én is köszönöm. Engedtessek meg, hogy néhány szót szóljak én is hozzászólás gyanánt. Itt két kérdés érintkezik egymással. Az egyik, amihez közvetlenül köze lehet az OKNT -nek, amennyiben bizonyos pedagógiai jellegű ajánlásokat megfogalmazhat és a maga tekintélyével és súlyával kérheti a pedagógusképző intézményeket vagy irányt mutathat a pedagógus-továbbképzésnek bizonyos kérdésekben.

Mélységesen egyetérték azzal, hogy a világ legfőlösebb dolga egy tankönyvet az iskolába cipelni, majd az iskolából haza, mert ez csak azt jelzi, hogy a tankönyv funkciója tisztázatlan, nincs igazán munkamegosztás a pedagógiai munka iskolai szférája és azon szféra között, amelyet otthonra delegál az iskola. Nem szeretném a szőnyeg alá söpörni, hogy ebben a teremben egészen különbözőképpen gondolkodó kollégák vannak arról, hogy mennyit kell otthon tanulni és mennyit kell az iskolában. Tehát nem egyszerűen a súly az érdekes, hanem a pedagógiai felfogásunk az érdekes, amelyben elég éles ellentétek vagy különbségek vannak közöttünk.

Tehát élve azzal a kéréssel vagy azzal a felszólítással, amit ennek az anyagnak az utolsó fejezete nekünk adresszál, hogy bizonyos kérdésekben foglaljunk állást, ez elől nemigen térhetünk ki. Tehát valami olyasmit szeretnék körvonalazni, hogy az Országos Köznevelési Tanács abban a tekintetben foglaljon állást, hogy akár egy tanácskozás, megbeszélés, konferencia kezdeményezőjeként, együttműködve pedagógusképző intézményekkel, jelesül most a tanítóképzőkkel elsősorban, mert valóban ott kulminál ez a probléma, megbeszélni azt, hogy milyen munkamegosztásnak kell lennie iskola és otthon között, mi az, ami valóban a gyerekek érdekeit szolgálja, most függetlenül attól, hogy milyen súlyú a tankönyv, mi az otthonlét és az iskolában lét különbözősége ebből a szempontból.

Itt elég éles különbségek vannak az OKNT-n belül annak a költségvetési törvényben szereplő passzusnak a kérdésében is, hogy házi feladatot kell-e kicsi gyerekeknek adni vagy sem. Itt tehát egy mélyen pedagógiai, didaktikai, sőt bizonyos értelemben pszichológiai kérdéssel is szó van. Nota bene arról, hogy ha egyszer én, mint felnőtt ember lerakom pénteken délután a munkát és hétfőig szabadnak érzem magam, miért nem adatik meg a szabadságnak ez a pszichés élménye egy kisgyerekeknek, aki ha hazament az iskolából, akkor még a szombatvasárnapját sem élvezheti.

Tehát a javaslatom a következő, hogy az OKNT abban a tekintetben foglaljon állást, amit először Trencsényi László fogalmazott itt meg, hogy az a véleménye, hogy az Oktatási Minisztérium olyan kérdésekben adjon ki direktívákat, amelyek közvetlenül a kompetenciájába tartoznak, és a mi véleményünk szerint - ha ez a véleményünk - az, hogy megszabja rendeleti úton azt, hogy milyen és hány tankönyv lehetséges, ez nem a minisztérium dolga. Másrészt volt egy nagyon ésszerű javaslat, ezt nagyon javasolnám, hogy a következő alkalommal, amikor a feladattervünk jegyében a tankönyvvé nyilvánításról szó lesz, hogy vajon, életbe léptethető-e egy olyan jellegű korlátozás, amit Tibor mondott, miszerint egy mondat az egész, ez is egy vitakérdés, de ez legalább az, ahol egy tankönyv és taneszköz bizottság ebben a kérdésben állást foglalhat.

A harmadik pedig, ha egyetértenelek ezzel a kérdéssel, hogy kezdeményezzünk egy beszélgetést, hirdessünk meg egy fórumot, amely arról szól, hogy az iskola és otthon közötti munkamegosztás az ismeret-elsajátításban és a tanlásban. Ez tehát áttüremkedik majd természetesen a pedagógusképzés területére, a pedagógusokkal szembeni elvárások megfogalmazására.

Nekem ez a javaslatom van, mert végül is, még természetesen adok szót, csak egy hozzászólás erejéig mondtam. Arra kérek benneteket a továbbiakban, hogy lehetőleg nagyon

röviden, de azt fogalmazzuk meg, hogy mit akarunk megfogalmazni. Köszönöm szépen. Mielőtt Brassói Sándornak megadnám a szót zárszóra, Brezsnyánszky László kíván szólni.

DR. BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Nem szeretném szaporítani a szót, de sok mindennel egyetértek, amit elnök úr megfogalmazott. De szembe kellene néznünk azzal a helyzettel, amit ilyen formában talán egyikünk sem fogalmazott meg, hogy az iskola egy hihetetlenül differenciált világgá vált egyfajta oktatáspolitikai törekvés következtében. Ezt a differenciált világot nem lehet differenciálatlan eszközökkel szabályozni. Erről szólt szerintem sok hozzászóló, például Irénke is, hogy vannak különböző iskolafelfogások, technológiák, és inkább ezt kellene számításba venni.

Elnök úr javaslatát azzal toldanám meg, hogy az OKNT-hez méltó legyen: felejsük már el ezt a médiamegközelítést, hogy hány deka, meg hány kiló a gyereknek a táskája, mert senki nem tudja, mennyi. Lehet, hogy valamelyik gyereknek ötkilós a táskája, csak elviszik autóval az iskolakapuig. Ezt lehet fokozni. Emeljük meg egy kicsit ennek a problémának a színvonalát, mert ez egy szimptóma.

Még egy dologról nem nagyon beszéltünk, illetve talán János utalt rá: ahogy a médiavitát hallottam, vagy követni tudom, van ennek egy olyan attitűdje is, hogy óvjuk meg a gyerekeket mindenféle erőfeszítéstől: nehogy már házi feladatot írjon, nehogy már táskát emeljen, nehogy már valami történjék vele. Én ezt nem nagyon tudnám támogatni. Az iskola: fejlesztés. A fejlesztésbe beletartoznak feladatok, nehézségek – nem azt mondom, hogy kőből kell csinálni a táskát, meg a tankönyv fedelét –, tehát nehogy az jöjjön már ki belőle, hogy itt csupa kripli kölyök van, akit meg kell óvnunk még attól is, hogy megemeljen egy kétkilós táskát az életében. Ezzel én nem nagyon tudnék egyetérteni. Ez túlságosan média, túlságosan blickfangos megközelítés.

Az a probléma, hogy az utóbbi tizenöt évben Magyarország kifejlesztett egy – majdnem hogy követhetetlenül – differenciált iskolavilágot, amelyhez egyáltalán nem tudott hozzáigazodni sem az iskolaépítész, sem a belső elrendezés, sem a kiszolgáló rendszer, sem a piac nem tudott hozzáhangolódni. Ebből következően többek között a táskák vastagok. A gyerekek gerince ferde – fogjuk rá az iskolatáskára! De vegyük már észre, hogy rendkívül problematikus a népesség táplálkozás szempontjából, a koraszülések hihetetlen mértékű felduzzadásával és hasonlókkal. Azért ezt ne verjük már le se a tankönyvkiadókon, sem az iskolatáskákon.

Hogy én is megemeljem egy kicsit a szintjét: talán tényleg biztassuk az iskola számára eszközöket gyártókat, készítőket, hogy vegyék figyelembe, hogy nemcsak tantervi hullámzások és egyebek vannak – egyébként azt hiszem, a legjobb, ami történhet a tanszerpiacon, hogy minden évben mindent ki kelljen dobni, a ceruzától a könyvig –, hanem azt is vegyük észre, hogy különböző technológiájú iskolák kezdenek kialakulni, és ezt próbáljuk lereagálni. Tényleg nem kell házi feladatot íratni, és tankönyvet hazaküldeni ott, ahol nincs rá semmi biztosíték, hogy még egyszer visszakerül a tankönyv az iskolába. És biztosan meg kell engedni, hogy a különóra helyett inkább az iskola feladataival foglalkozzék valaki. Ezt nem lehet szerintem egy szabályozóba belefogalmazni.

Magam is arra intenék, úgy tartanám helyesnek, ha minél körültekintőbben, és minél inkább a szakmára bízva történne – a szakma viszont ne a kilókon rágódjon, hanem a rendszer problematikus esetein.

Egy régi vicc jut eszembe erről – lehet, hogy nem teljesen találó: az NDK technológiai fejlettségét annak idején demonstrálandó, bemutatják az ipari kiállításon a miniatürizált adóvevőt, ami tényleg pici, egy Sokol rádiónál is kisebb, és méltatják, mi mindent tud ez a szerkezet. Aztán valaki benéz az asztal alá, és megkérdezi: - Az a nagy láda ott micsoda? - Ja, az az áramforrás!

Tehát vigyázzunk!

ELNÖK: A következő Vágó Irén.

DR. VÁGÓ IRÉN: Egy kicsit kiegészíteném, amit elmondtam. Szeretném elmondani, hogy ez tényleg egy ilyen kampánydolog, ami áttevődött a médiára. Én egy nagyon hasznos elemnek látom – és ezt mondtam a hozzászólásomban, de még egyszer mondom, hogy ha lesz valami közlemény, ezt tegyék bele: szerintem is fontos, hogy a gyerekeknek legyen egy saját zuguk az iskolában. Ha ebben a kampányban sikerül erre pénzt szerezni, akkor a dolognak legalább ezt a részét támogassuk hangsúlyosan.

De ne a minisztérium közvetítsen! Itt van egy nagyon rossz mondat, miszerint a minisztérium felajánlja, hogy segít közvetíteni az iskolák és olyan cégek között, amelyek segíthetnének az iskolákat felszerelni szekrényvel. *(Derültség.)* Én nagyon nem ajánlanám ezt. *(Dr. Brezsnaynszky László: Suliszekrény-program?)*

FARKAS ISTVÁN: Irénke első szavához fűznék hozzá még egy gondolatot. Bárhol az esélyegyenlőség alapvetően a tanórán kívül alakul ki. Egy ellenpéldát mondok. Én Kecskeméten piarista kollégiumban voltam: az szintre hozta a legkülönbözőbb embereket. *(Közbeszólások.)* Én a tankönyv szerepét – újra nyomatékkal mondom – otthon tartom fontosnak. A katonaság könnyebb volt utána különben. *(Derültség.)*

Még egy dolog: amit Irénke mondott – de semmiképpen sem a tankönyvbe belekötve – a szülők számára egy füzet kellene, hogyan tudja a gyereket segíteni a tanulásban. Ez nem éppen a témához tartozik, de végtelenül fontosnak tartom. Erre nekem volt próbálkozásom a Világlátó tankönyv kapcsán, és jó hatásfokkal bizonyult ez hasznosnak. Sokszor műszaki diplomás szülő nem érti a gyerek modern algebra példáit. *(Nagy József: Elég baj az!)*

A másik, hogy a tankönyv jóváhagyásánál, ha valami olyan irányítás lenne, hogy egy tankönyvhöz nem szükséges hozzáfűzni matematikatörténetet, lexikont és minden egyebet, tehát a tankönyv legyen valóban tankönyv. Egy másfajta lexikon és egyéb legyen otthon a gyerekeknek, de félelmetesek a tankönyvek és a függvénytábláik is. Pontosan hatszorosra dagadt a függvénytábla negyven év alatt.

Olyan fajta ajánlásokat, hogy mi az, ami a tankönyvben ne legyen, legalábbis jó, ha nincs benne, én hasznosnak tartanék. Köszönöm.

ELNÖK: Karlovitz János!

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Három rövid gondolat. Az egyik az, én azt javaslom, hogy a rendelet helyett – tehát ha rendeletet terveztek, semmiképpen ne az legyen – ajánlás szülessék. Különböző helyekre szóló ajánlásokat érdemes első lépésként megtenni, és ha ezek nem vezetnének eredményre, akkor érdemes majd rendeletben. De szerintem ez elég lenne.

A második: semmiképpen nem javasolható – volt egy pont ebben az előterjesztésben – a tankönyvek megbontása. Ha indokolt ez, tehát modul tankönyvek esetében, még ott is nagy viták voltak ezen, hogy nagyon sokan ellenezték. Én híve vagyok a modul tankönyveknek, mert az értelmes dolog, de hogy a nem modul jellegűt még tovább bontani, az egy értelmetlen dolog. Semmiképpen ne legyen értelmetlen tanács ebben az ajánlásban.

Végül a harmadik gondolat: decemberben úgymint megvitátjuk a tankönyvet, egy füst alatt ezt is bele tudjuk majd venni, úgyhogy éppen kapóra jön, hogy a Tanács napirendjére tűzte a tankönyvügyet, és akkor ezekről tovább tudunk majd vitatkozni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Lezárom ezt a napirendi pontot, illetve az erről szóló beszélgetést azzal, hogy én, mint aki általában össze szoktam állítani az emlékeztetőt, most eléggé nehéz helyzetben vagyok. Íme, itt, az asztal fölött is különböző irányba mutató állásfoglalások vannak a tekintetben, megfogalmazandó ajánlasként, hogy mennyi legyen az otthoni, mennyi az iskolai tanulás aránya, és így tovább.

Én szívem szerint a következőket fogalmaznám bele a szövegbe – és aztán adom meg Brassói úrnak a szót. Azért is előtte mondom el, mert kíváncsi vagyok a véleményére is.

Egyrészt hogy a Köznevelési Tanács abban a kérdésben ne foglaljon állást, amit kért tőle a második bekezdésben ez az anyag, hogy milyen súlyban korlátozandó a tankönyv az első évfolyamokon. Ez a dolognak meglehetősen külsődleges megközelítési módja. Saját kompetenciánkat nem ebben javasolnám meghatározni. Elhangzott, hogy konferenciát is terveznünk kellene – ha jól emlékszem, Dobos Krisztina mondta a múltkor az éves tervvel kapcsolatban –, hogy a tanulás színtere, iskola és otthon között a szülő feladata-e a gyerek tanításában részt venni, meg tudja-e oldani az iskola, vagy fontos volna-e, hogy megoldja, hogy a gyerek tanításának alapvető színtereként funkcionáljon, és ne hárítson a megtanítás feladatából valamit a családra.

Össze lehetne állítani egy sor problémát, jól lehetne exponálni az ellentétes véleményeket, és kellene csinálni legalább egy kerekasztalt, amire jöjjenek el, akik gondolják, és annak a kerekasztalnak a jegyzőkönyvét egy füzetben ki lehetne adni. Részben a szülőknek hangszerelve, és mindenképpen erre a tanácskozásra a szülőket is meghívva.

Nekem ez volna az egyik határozati javaslatom. Nem akarom most megszavaztatni, mert végül is nem arról van itt szó, csak ha nagyon nem értenétek vele egyet, akkor ezt nem vennék bele. Brassói Sándoré a szó!

BRASSÓI SÁNDOR: Köszönöm szépen a szót. Szorgosan jegyzeteltem és megpróbálok több dologra választ adni.

Sorban mennék a hozzászólók mentén. Karlovitz úr észrevételét köszönjük, örömmel töltött el, aztán az ez irányú jókedvem folyamatosan csökkent. Szülőként is, egyébként megjegyzem, hogy csökkent, mert nem nagyon látom per' pillanat a gyorsabb távú megoldás lehetőségét jelenleg.

Trencsényi úr filozófiai jellegű felvetése a szabályozás filozófiájáról, erre azt tudom mondani, hogy a helyzet ennél komolyabbá vált, ugyanis az állampolgári jogok biztosa vizsgálatot folytatott az elmúlt hónapban, jogkörével élve a tanulók iskolatáskájával kapcsolatban, és felszólította az oktatási minisztert, mint az állampolgári jogok biztosa, hogy haladéktalanul vizsgálja felül ezt a szabályozási rendszert. Ugyanis véleménye szerint alkotmányossági szempontból nem megfelelő a szabályozási környezet, mert a New York-i egyezmény alapján a gyerek mindenekfelett való érdekének nem felel meg a szabályozási környezet, több ponton.

Arra hivatkozik ebben, hogy alapvetően a szabályozási rendszer nem elég tág mozgásteret biztosít a jogértelmezőknek. Ettől kezdve - ahogy ezt látjuk is, a Tanács nagyon jól látja - a dolog egyrészt, ha akarjuk, meg van oldva, hiszen a bevezetőben mondtam azt, hogy ha egy nevelőtestület, egy szülő és egy felelős iskolahasználói kör felelőssége teljes tudatában a gyerek egészsége érdekében odafigyel erre a kérdéskörre, nincsen probléma, merthogy figyel a gyerek egészségére, figyel a tankönyvválasztásra, figyel a súlyra, figyel a testmozgásra. Sajnos, a felmérések nem ezt mutatják. Mind az iskolatáskával kapcsolatos felmérésekre lehet utalni, amiből több van, mind az úgynevezett HBSC-kutatás, ami egy iskolaegészségügyi nemzetközi vizsgálat, mind pedig arra, amelyet Lenkovics Barnabás maga is a saját biztosi hivatalával együtt folytat.

Tehát úgy tűnik, hogy egy olyan tág megközelítésmód és a helyi szintre jogokat delegáló, lehetőségeket delegáló rendszer nem biztos, hogy ezt a dolgot meg tudja oldani, legalábbis belátható időn belül. Ugyanis ha visszagondolunk, és önök ez ügyben sokkal jártasabba, jól látjuk, hogy ez egy hosszú évek óta zajló probléma. Én magam is nehéz iskolatáskával jártam iskolába, a dolog nem sokat változott. Annyiban változott, hogy ezek a táskák sokkal nehezebbek kezdenek lenni. Tehát ezért gondolja a minisztérium azt, hogy nem feltétlenül öntevékenyen akar ezen a területen előrelépni, felszólítást kapott arra, hogy ezt a szabályozási rendszert sürgősen revideálja és felülvizsgálja.

Tehát ezért e tekintetben kötelességünk ezt a szabályozási kört áttekinteni.

A másik dolog, amit Hadházy Tibor mondott, hogy ki méri le a három kilót. Természetesen mi próbáltunk javaslatokat tenni ez ügyben. Nem gondoljuk azt a minisztérium

részéről, hogy ezek maximális árnyaltsággal kezelik a dolgot, azonban egy menüként próbáltuk felkínálni és több oldalról próbáltuk megtalálni a megoldáshoz vezető lehetséges opciókat.

Nyilván úgy gondoljuk persze, ahogy a németek is csinálják, hogy próbaszerűen lemérik az iskolánál a gyerek táskáját, ami tudjuk, hogy alkotmányossági jogot, állampolgári jogot sért, hogy belenézhet-e a táskába, hogy mi van benne stb. Nem is működik a rendszer. De ez a dolog miért került elő számunkra, mint opció?

Azért, mert többen voltunk úgy, akik szülőként szembesülünk azzal, hogy a gyerekeink alsó tagozaton 8-9-10 kilós táskát visznek, én magam is szembesülök ezzel nap mint nap. Amikor az iskolavezetővel és a pedagógussal próbálunk beszélni, mint szülők, hogy ez ártalmas, ez nem tesz jót a gyerekeknek, el kell-e vinni, ahogyan Nagy tanár úr mondta az adott tantárgyból a teljes tankönyvsomagot matematikaórára, magyaróra minden alkalommal, az iskola nem lép érdemben, erre nem válaszol, mert úgy gondolja, hogy pedagógiai értelemben ez fontos a gyerek számára, hogy ott legyen, és nincsen olyan megszorító tényező, amivel valamilyen szinten lehetne definiálni ezt a dolgot.

Tehát úgy gondoltuk, hogy a három kiló nem azért van, hogy lemérjük a táskát, azért kerül bele, hogy a szülő számára legyen egy fogódzkodó, hogy amikor a gyerekének a táskája 9 kiló tankönyvet tartalmaz, az egy hihetetlen pedagógusi felelőtlenség, úgy gondolom, hogy az iskola részéről egy gyerekkel szemben álló intézkedés. A szülőnek lenne egy érve, hogy azt mondja, hogy kérem, vannak azért standardok, sok országban szabnak meg egyébként standardokat, ez a standard segít nekem abban, hogy az iskolát egy kicsit megkérdezzem, hogy miért tér el ilyen mértékben, mi indokolja? A pedagógiai programja? Az iskolaszék jóváhagyta, tehát meglátta, tehát nem indokolja esetleg az iskola ilyen mértékű tankönyv cipeltetését a pedagógiai program és a pedagógusi tevékenység.

Egyébiránt a tankönyvsúlyon próbálunk változtatni az anyagban. Gondolom, ezt figyelmesen elolvasták, hiszen az árkorlát vonatkozásában már az idei évben a minisztérium az irányba mozdult el, hogy a kisebb terjedelmű tankönyvek elkészítéséhez szükséges árkorlát esetében nagyobb áremelkedést enged meg, az infláción felülit, míg a többi esetében alatta van, tehát ezzel mi szorítjuk a tankönyvkiadókat, nem pedagógiai eszközzel, hanem a szabályozás kemény eszközével arra, hogy kisebb terjedelmű, könnyebb tankönyveket gyártsanak inkább, mert ezzel a súly csökkenthető. Az persze egy más kérdés, hogy lehet, hogy az iskola ezek után úgy dönt, hogy akkor több könyvet rendel, több kis terjedelmű könyvet és azokat cipelteti, ami megint egy problémát vet fel, hiszen a tárcsa megpróbálja megoldani ezt a problémát, csak a helyi szintű szabályozás nem segíti a tárcát. De a gyereknél eredmény nem érhető el, mert ugyanúgy a nehéz táskát cipeli.

Szenes György felvetésére, hogy irányelvekkel szabályozunk, nem lehet irányelvvel szabályozni, a közoktatási törvény nem nevesít ilyen irányelvet. Tehát itt ajánlás tehető szóvá. Ajánlást közzétettünk egyébként már, ahogy említettem az Oktatási Közönyben augusztus végén, ezeknek az ajánlásoknak a súlya és a befogadó képességnek tudjuk az eredményét, sok helyen látom, hogy ezek nem olyan hatékonyak lesznek.

Az, hogy ne rendelettel szabályozzunk, itt pedagógiai értelemben nem próbálkoztunk rendelettel, hiszen a közoktatási törvény messzemenően kimeríti ezt a fogalomrendszert, önmagában megadja a szabályozás lehetőségét, indirekt módon az iskolahasználói körnek, a pedagógusnak, hogy ezt a kérdést szabályozza. Az egy eredmény, látjuk az adatokból, hogy nem teszi ezt. Ugyanis az iskolatáska továbbra is ilyen nehéz, persze sok okból kifolyólag.

Természetesen Vágó Irén észrevétele, hogy a három kilogramm tarthatatlan, itt próbáltunk egy olyan súlykorlátot találni, amelyik a jelenleg használt - benne van az anyagban - , az adott évfolyamokon látható tankönyvekből kikövetkeztethető, és ha beleszámítom ebbe, hogy az elkövetkező évben az alsó évfolyamokon a tankönyvek súlya láthatóan csökkenni fog, hiszen az árkorlát erre szorítja a kiadókat, ebben az esetben ez már közelít ehhez. Az egy más kérdés, hogy az iskola veszi-e azt a felelősséget magának, hogy amikor az órarendet készíti, akkor úgy készíti az órarendet - alsó tagozaton könnyebb órarendet készíteni, jól tudjuk, hiszen kevés a tantárgy, nem kell csoportbontást csinálni, könnyedén megtehető egy kis odafigyeléssel,

hogy ezt a bizonyos súlykorlátot megpróbálja követni az iskola, de értem, vettük a tárcsáról, kikerül a három kilogramm természetesen, hiszen ez elég markáns észrevétel volt.

Még ezen túlmenően itt előkerült az iskolaotthon és a napközi kérdése. Ez az, amire mi is próbáltunk az anyagban hangsúlyt helyezni, hiszen jól láthatóan ez lenne egy jó megoldás, ha az iskolában és a délutáni napköziben ez a dolog megoldódna úgy, hogy még szekrény is van. A szekrényt próbáljuk, nyilván nem úgy, ahogy ott ez le van írva, hogy mi majd itt közvetítünk, elnézést kérek, sok anyagot gyártunk, belecsúszott egy-két ilyen apróság, hanem segítjük ezt a folyamatot.

A napközi otthonok hatékonyságát többen megvizsgálták Magyarországon, tehát körülbelül sejtjük, hogy az ottani, másnapra való tanulás igen nagy szórást mutat. Ez az alsó tagozatot jelenti leginkább. Valóban érdemes lenne ezen segíteni, de ez megint nem feltétlenül az Oktatási Minisztérium szabályozási feladata, hiszen a helyi szintnek kell a helyi rendszerében szabályozni.

Összességében úgy gondolom, hogy az OKNT sokkal árnyaltabbá tette ezt a kérdéskört, és a magam részéről nagyon köszönöm a sok hasznos tanácsot, azonban a miniszter úrnak kifejezett szándéka, hogy gyorsan, hatékonyan próbál ezen a területen eredményt elérni, a gyerekek védelme érdekében. Amennyiben az OKNT megfogalmazza számunkra, hogy a javaslatok közül melyik az, amelyikkel eleve nem tud egyetérteni – egyébként én látom: ez nyilvánvalóan a táskák súlya, mérete, az, hogy rendeletmódosítás ne történjék, vagy külön rendelet ne legyen kiadva... Nem gondoltunk külön rendeletet kiadni: a tankönyvjóváhagyásról szóló rendelet mellékletét próbáltuk meg a technológiai, kötetészeti szempontrendszerrel finomítani, és a kiadókat egy kicsit jobban szorítani, véletlenül sem a gyenge minőségű – ezt Dobos Krisztinának mondom –, nem a silány tankönyvek irányába. Ez természetesen nem lehet cél. Az árkorlát révén a kisebb terjedelmű, de minőségi tankönyvek irányába ösztönöznénk – egyébként az OKNT ezeket jól ismeri, hiszen a tankönyv-jóváhagyási folyamatba hosszú évek óta be van vonva.

Zárásként az anyag készítőjeként úgy gondolom, a dolog nem a minisztériumban dől el – ezt nagyon jól tudjuk –, nem is az OKNT-ben dől el: az iskolában dől el, a pedagógusnál, a helyi közösségben, hogy ő mennyire figyel oda arra, hogy a gyerekekkel minden nap elcipelteti a magyar szöveggyűjteményt és a magyar tankönyvet, a matematika szöveggyűjteményt, a matekkönyvet, vagy csak azokon a napokon, amikor órája van. Ez helyi szintű szabályozás kérdése.

Nekünk az a célunk, hogy megpróbáljuk szorítani az iskolát – aki sokszor nem kellően helyesen értelmezi a saját jogait és a gyerekek védelmét – ennek a problémának a megoldása irányába.

Természetesen örömmel várjuk a tanács javaslatait ez ügyben, hogy hogyan tudjuk ezt a dolgot bevinni a szélesebb közvéleménybe, a médiaterületeken túlmenően.

ELNÖK: Én is köszönöm. Számomra elég tanulságos volt a te zárszavad, mert azt a sajátos félreértést látom manifesztálódni, mintha az Országos Köznevelési Tanács valamiféle felelősségre vonó szerv volna, akinek a megjegyzéseire valamilyen módon korrekciós válaszokat kellene adni.

Mi véleménynyilvánítási joggal rendelkezünk. Itt sokféle vélemény elhangzott, ezt megpróbálom a jegyzőkönyvben korrektül visszaadni a sajtóban való publikálás céljából is. Fel van adva a lecke mindannyiunknak. Én nagyon szeretném még egyszer abba az irányba eltolni ennek a közleménynek a súlyát, ami a dolog pedagógiai típusú problémaként kezelésében összegzi azokat a véleményeket, amik itt elhangzottak – nem okvetlenül szinkronban, de alapvető tanulószervezési kérdéseket érintően.

Vágó Irén kért még szót, és ő az utolsó, aki még kap ebben az ügyben, aztán gyorsan szünetet tartunk, és folytatjuk.

DR. VÁGÓ IRÉN: Nekem is az volt az érzésem Sándor válaszaiból, olyasfajta érzéseim támadtak, mint Ferinek, ezért szeretném elmondani, hogy nagyon sok napirendi pontunk van, és nagyon rácuppantunk a megoldási lehetőségekre. Én azt gondolom, el kell mondani, hogy a lehetőségekhez képest körültekintő anyag volt. El kell mondani a külföldi gyakorlat összegyűjtését, tehát mint előterjesztés ez egy jó dolog volt – nehogy kudarcélménnyel távozzon innen Sándor. Szerintem mér árnyalt is volt.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Vegyük bele az állásfoglalásba – mert teljesen jogos, amit Irén mondott. Szakirodalomnak kiváló, de legközelebb ne tárgyaljunk olyan napirendet, hogy a tornacipő büdös, és ez sérti az emberi jogokat, és akkor erre a miniszter úrnak rendeletet kell előállítani – mert ebbe a csapdába megyünk bele. Az én – kicsit érzelmes – hozzászólásom erre utalt.

DR. DOBOS KRISZTINA: Az ombudsman vizsgálja a szagokat!

ELNÖK: A napirendi pontot ezzel lezártuk – öt percet kapnak a dohányosok, és folytatjuk.

(Szünet: 11.26 - 11.37 óráig)

ELNÖK: Rátérünk a második napirendi pontra. Brassói Sándor főosztályvezető-helyettes úr a szó. Azt fogom majd kérni a hozzászólóktól, hogy tömörítsünk, mert 12-re Harsányi úr van itt bejelentve. Addig nem fogunk végezni, de legalább ne nagyon lépjük túl az időtervet. Parancsolj!

BRASSÓI SÁNDOR: Nagyon röviden összefoglalva az anyagát lényegét, mint ahogy az ismert, 2010-re az Európai Unió a belső döntése értelmében a világ legfejlettebb térsége, tudásalapú térsége szeretne lenni. Ezért 2002-ben egy olyan részletes munkaprogramot fogadtak el, amely mentén tematikus bizottságokat hoztak létre, ezekben az egyes tagállamok képviseltetik magukat. Ezek a bizottságok megfogalmaztak olyan fajta mérföldköveket, kimeneti pontokat 2010-ig, amelyeket az Európai Unió végső soron célkitűzésként fogadott el.

Most az az új szabályozási módszer, amit a nyitott koordináció módszerének nevezünk, ez a módszer a tagállamok számára ezeket a rendszereket tagállami felelősségként, mint elérendő célok megvalósításaként, célként kötelezővé teszi, így Magyarország esetében az a hat oktatáshoz kapcsolódó célkitűzés, amely az anyagban nyomon követhető, az megtalálható.

A közoktatási terület az 1-es, 3-as, 4-es mérföldkő mentén lett megjelölve a miniszteri értekezleten, mint felelős, és a témákat a háttérintézmények szakértőinek bevonásával is áttekintve, egy olyan javaslat született, amely az anyagban a három komponensnél a 4. oldalon az első mérföldkőnél, a 8. oldalon a hármas mérföldkőnél és az anyag 10. oldalán pedig mindenhol megsötétítve, megszínezve a négyes mérföldkőnél látható.

Problémaként az jelentkezik, hogy 2010-ig kell ezeket egyrészt elérni a tagállamoknak, minden tagállam olyan mértéket és célt választ magának, amit úgy gondolja, hogy meg tud valósítani. Tehát nem kell az EU 15-ök átlagára megfogalmazott célt minden tagállamnak magára kötelezővé tenni, ettől eltérhet mindkét irányba, kedvezőbb és kedvezőtlenebb irányba is, de egyfajta célkitűzést meg kell fogalmazni.

A másik lényeges dolog, hogy ezekről a folyamatokról nyilván a tagállamok a nyitott koordináció rendszerében nyilván egy óvatos és finoman árnyalt beszámolási, teljesülési kötelezettséggel is rendelkeznek majd. Mivel 2004-et írunk és 2010-ig kell elérni sok-sok célt, legalábbis három célt, van olyan terület, amelyiknél meglehetősen nehéz helyzetben van a hazai rendszer. Egyrészt ha az első mérföldkövet nézzük, ott látszik az, hogy legjobb esetben is tudjuk talán hozni a vélemények szerint az EU 2010-es átlagát. A felső középfokú végzettség esetében viszonylag jobb helyzetben vagyunk jelenleg is, de ez az egész középvezető a térség sajátos

oktatási rendszere és a történelmi tradíciók miatt bizonyos értelemben látható. Nyilván majd a statisztikai adatszolgáltatást áttekintjük, különösen a szakiskolai, az ISCED-rendszereket, nem biztos egyébként, hogy ez ilyen magas szinten lesz. Ezért látszik az anyagban egy ilyen, egy kicsit sajátos dolog, hogy 87,2 százalékról - ez 2002-es adat - 2010-re valószínűleg csökkenni fog a felső középfokkal rendelkezők aránya. A szakértők azt mondták, hogy a különböző népesedési folyamatok és a képzési rendszerek szakképzésbe átminősítése vezethet oda, hogy ez az arány nem nő, de így is eleget tesz az EU elvárásainak.

A probléma a negyedik mérföldkő, az alapkészségek esetében van. Itt az Európai Unió a PISA-vizsgálatot tekintette egyfajta referenciaértéknek, és az ottani, egyes olvasási kompetenciaszinten lévőknek a szintjét kezelte ebben az anyagban. Itt 15 évesekről van szó 2010-ig. Ezek most már az általános iskolában vannak, megkezdték a harmadik általános iskolai osztályt, tehát felmenő rendszerű komplex intézkedés nem lehetséges számukra, hanem már csak utánnnyúlás, tehát a rendszer egyes évfolyamain valamilyen módon próbáltunk meg olyan anyagokat és olyan komponenseket megfogalmazni, amelyek véleményünk szerint segíthetik ezt. Így különösen az NFT-re gondolok, különösen arra gondolok, hogy az ötödik, hatodik évfolyamon a nem szakrendszerű oktatás fog jelenteni érthetően egyfajta támogató környezetet azért, hogy az alapkészségek jobban tudjanak fejlődni ezáltal, illetve a diagnosztikus mérések, amelyek elindultak, amelyeket a Sulinova és a szegedi egyetem készít. Ennyiben foglalnám össze.

ELNÖK: Köszönöm. Van-e kérdés? Trencsényi László!

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ? Nekem ügyrendi javaslatom van. Nem egyszerűen azért, mert megérkezett Harsányi úr, hanem mert az én írásban is megküldött hozzászólásom alapvető értelme az, hogy az oktatási tárca ezeket a mérföldköveket nem tudja elérni, hogyha magányos harcosnak gondolja magát, tehát az oktatási ágazaton túl vannak ezen mérföldkövek elérésének lehetőségei – hiszen ezért tűztük napirendre a kulturális stratégiát.

En tehát célszerűnek tartanám, ha most a kulturális stratégiát is bevonnánk a beszélgetésbe és a vitába, és annak rezüméje akár a mérföldköves napirendet is befolyásolni tudja. Nem tudom, ez nem járható út-e.

Még egyszer mondom: nem azért az az ügyrendi javaslatom, hogy vegyük elő a következőt, mert megjött a vendég...

ELNÖK: Hanem hogy vonjuk össze...

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Az én alapvető hozzászólásom az, hogy például a gyerekkönyvtárak nélkül az olvasáskészség problematikája kezelhetetlen.

DR. DOBOS KRISZTINA: Nekem ezzel kicsit ellentétes javaslatom van – elnézést kérek. Én ezt borzasztóan fontos napirendnek tartom. Azt gondolom, Brassói urat meg kellene kérni, hogy egy következő alkalommal valóban vegyük végig, és beszéljük meg, hiszen az egész oktatáspolitikánkat befolyásolja. Nekünk ez most már – ha úgy tetszik – belső szabályzatunk, vagy belső elvárásunk, hiszen elfogadtuk. Ha valami igazán fontos az oktatáspolitikai szempontjából, akkor bizony, ezek a Lisszabonban meghatározott, elfogadott és magunknak is fontosnak tekintett célok. Ha igazán komolyan vesszük a szerepünket, hogy a Köznevelési Tanácsnak az oktatás átfogó kérdéseivel kell foglalkozni, akkor ezzel a kérdéssel nagyon komolyan kellene foglalkozni, és szeretném, hogyha a Köznevelési Tanács ezt egy teljesen önálló napirendként megtárgyalná – hozzátéve, hogy igenis, jó lenne egypár olyan szakértőt meghallgatni, aki egy-egy területen dolgozik, mert azt gondolom, erőteljes kérdés ma például, hogy a matematika és a természettudományos képzés emelése terén mit teszünk. És még számtalan kérdés van.

Azt javaslom, hogy ezt tűzzük önálló tanácskozáson napirendre, mert ha valami fontos, én ezt nagyon fontosnak tartom.

ELNÖK: Akkor ezt a következőképpen értelmezem, amit Krisztina mondott. Ne kezdjünk bele most ennek a napirendnek a vitájába, hanem kezdjünk bele a következő napirendi pont vitájába, mindazt figyelembe véve, amit most Trencsényi László mondott, hogy a dolgok egymással összefüggnek. A következő OKNT-ülés egészére kontempláljuk ennek a napirendi pontnak a vitáját.

Ehhez azonban még egy dolgot szeretnék kérni. Miután azt mondta Krisztina, hogy jó lenne bizonyos kérdésekben még megkérdezni szakértőket: ha van javaslat arra vonatkozóan, hogy kiket kellene a napirendi pontokhoz, az egyes mérföldkövekhez vagy kérdésekhez meghívni, akkor azt tegye meg. Ha jól értem, itt erről volt szó.

DR. DOBOS KRISZTINA: Én úgy tudom, vannak munkacsoportok, a munkacsoportoknak vannak vezetői vagy minisztériumi képviselői. Brassói úr nyilván az egészet átfogóan látja, hogy az egyes munkacsoportokban hol tartanak, meddig jutottak el, hol vannak a csomópontok, hol vannak azok a feladatok, amelyekre már van megoldás, és hogyan megy végig. És az utolsó, de a legfontosabb számomra, hogy ezek szépen megfogalmazott elvek, de hogyan megy végig ez a közoktatásban, hogyan valósul meg.

ELNÖK: Szóljunk majd ehhez hozzá, mielőtt érdemi vitába kezdenénk, nézzük meg ezt. Láttam, hogy Vágó Irén jelentkezett, utána Szenes György.

DR. VÁGÓ IRÉN: Csatlakozom Krisztina felvetéséhez. Én egy kicsit tágítanám is ezt az egész dolgot, és javaslom a meghívandók listájára felvenni Halász Gábort, akit az OECD legutóbbi ülésén a Governing Board elnökévé választottak – ami szerintem hihetetlenül nagy dolog. Ráadásul ennek az ülésnek az volt a témája, hogy más országokban hogyan indult el ez az egész folyamat, tehát ezekkel a mérföldkövekkel, indikátorokkal történő szabályozás, ami pontosan a hogyanra is választ ad. Hogy látnánk már egy kicsit működésében is a rendszert!

DR. SZENES GYÖRGY: Alapvetően nagyon egyetértek ezzel, azzal a kiegészítéssel, hogy a szakképzési államtitkárság képviselőit is be kellene vonni, mert nagyon sok feladat odacímmeződik: a hátrányos helyzet és mindenféle leszakadó rétegek fő címzettje sajnálatos módon a szakképzés. Ez is fontos lenne.

Itt van viszont előttem a decemberi ülés. Mikor tudjuk ezt megtenni, ha most nem? Decemberre most már a tankönyvet elég régóta halogatjuk, a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos dolog megint decemberre tevődik, és ahogy itt kaptam most Zsuzsától, az érettségi vizsgakövetelmény jóváhagyásának is napirendre kell kerülni – lehet, hogy ez formális lesz, rövid lesz, de mindenképpen napirendre kell kerülnie, mert nem tudnak érettségizni a gyerekek, ha ez nem lesz benne az új százas rendeletben.

Ha még betesszük ezt a napirendi pontot, akkor... Önállóan mikorra lehetne ezt tenni? Mennyire sürgős, az lenne a kérdés Brassói úrhoz.

DR. DOBOS KRISZTINA: Nekünk mennyire sürgős?

BRASSÓI SÁNDOR: Próbáltam nagyon tömör lenni, sok mindent nem mondtam el, bár elmondhattam volna. Tehát ez az anyag megjárta a minisztériumot, tehát ez miniszteri értekezleten is volt, tehát ilyen értelemben a felelősök tudják a feladatukat, tehát a szakképzés látta az anyagot, egyeztetettük vele, tehát mindegyik komponens, aki itt felelősként meg van jelölve, ezek egyetértő partnerek ebben.

Tehát ez egy minisztériumi anyag, és nem az én saját anyagom vagy a közoktatásé.

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Hogy könnyebbítsem az elnökség dolgát, Szabados Lajos nevében is mondanám, hogy jó lenne tovább tolni, mert ő még mindig beteg. Tehát decemberben sincs remény arra, hogy tud jönni. Tehát azt a témát Szabados Lajos nélkül nem lenne jó tárgyalni, tehát inkább azt a témát toljuk még tovább.

ELNÖK: Akkor a következőt kérdezem. Úgy döntünk-e, hogy a decemberi ülésre ez a téma fő napirendi pontként idekerül, halasztódik a tankönyv-, taneszközellátás, remélhetőleg januárra már itt lesz Szabados Lajos és akkor borul a feladatterv ütemezése, most pedig akkor nem enek a vitájával kezdünk, ha ebben egyetértés lesz, hanem a Harsányi úr és Trencsényi úr - Harsányi urat szeretettel köszöntöm, mert időközben megérkezett - által jegyzett témába kezdenénk, ami érinti természetesen abban a vonatkozásban az eredetileg második napirendi pontként szereplő témát, amiről Trencsényi László beszélt.

Látod-e, mint előterjesztő akadályát annak, hogy akkor ebbe kezdjünk bele? *(Dr. Trencsényi László: Ez volt a javaslat!)* Elfogadható? *(Többen: Igen.)* Jó. *(Brassói Sándor felé fordulva.)* Akkor téged boldogan látunk, de nem tartunk fel. Ezt elég jól fogalmaztam meg, nem? *(Derűltség.)*

Köszönjük szépen Brassói úrnak a jelenlétet, és nagyon kérlek, hogy a következő ülésre ütemezd be magad.

Tisztelettel kérem a napirendi pont két előadóját, Trencsényi urat és Harsányi urat, hogy szíveskedjenek erősíteni itt engem balról. *(Az előadók helyet foglalnak az elnöki asztalnál.)*

Azzal kezdeném, hogy Harsányi úrnak adnám meg a szót, legyen szíves az alapprogramról és mindarról szólni, amit még szóban ki akar egészíteni az OKNT számára.

DR. HARSÁNYI LÁSZLÓ, az NKA elnöke: Köszönöm szépen a lehetőséget, hogy az Országos Köznevelési Tanács előtt beszámolhatok egy anyagról, ami az idén nyáron született meg a kultusztárcánál. Ez részletkérdés, de tisztázzuk a szerepeket. Én nem is, mint a Nemzeti Kulturális Alap elnöke vettem ebben részt, hanem az ott létrehozott Kulturális Stratégiai Tanács vezetőjeként, akit a miniszter személyesen bízott meg ezzel a feladattal.

Ez a stratégiai anyag munkaanyag. Ezt azért szeretném hangsúlyozni rögtön az elején, mert nem egy lezárt és befejezett dologról van szó, hanem most kezdődik voltaképpen ennek a vitája. Tehát nagyon jó időben történt ez a találkozás önökkel.

Az anyag teljes terjedelmében a kultura.hu weboldalon olvasható el, és még néhány weboldalon is kint van, most hirtelen az jutott eszembe, hogy a vipera.hu is feltette, de remélem, hogy mások is.

Nem ismertetném az anyag részleteit, hanem szeretnék aláhúzni néhány olyan vonást, ami erősíti esetleg azt az állásfoglalás-tervezetet, amit Trencsényi úr önök elé tárt, nyilván ez van mindenkinek a kezében. Megmagyarázza a mi oldalunkról, hogy miért gondoljuk, hogy ez egy jó irány, és aztán ha kérdéseik vannak, megpróbálok rá válaszolni.

Ami a legfontosabb még a műfajt illetően, és ezt muszáj kiemelnem, hogy szakítottunk a stratégiai anyag készítésénél azzal a hagyománnyal, ami egy ilyen anyagot intézményenként, ágazatonként, területenként próbál felépíteni, és feladatterveket definiál előre öt évre, tíz évre, és ezekhez valamilyen pénzt rendel hozzá. Szerintünk egy ilyen indulás eleve zsákutca, mert egy olyan alkupozícióba kényszeríti a feleket, amely alkupozícióhoz csak a tudás hiányzik. Persze, az alku sokkal könnyebb abban a pillanatban, ha nem vagyok meggyőződve arról, hogy mi vár rám.

Tehát ezt teljes mértékben elvetettük. Tudván tudva persze azt, hogy egy bizonyos ponton erre szükség lesz, nyilván a nemzeti fejlesztési terv készítésénél ezeket bele kell simítani abba az állami akaratba, ami majd ezt a tervet meg fogja fogalmazni. De addig nem gondolnánk, hogy ezzel kell foglalkoznunk, hanem talán nem mondanám, hogy először, de nem gyakori példaként, egy társadalompolitikai természetű kulturális stratégiát próbáltunk megfogalmazni. Hogy ez sikerült vagy nem, ezt majd megítélik, ha elolvassák.

Azt gondoltuk és ma is ez a meggyőződéselem nekem is és a Tanács többi tagjának is, hogy a stratégiai céloknak arról kell szólni, hogy mi itt és most, Magyarországon, ennek a századnak az elején a magyar kultúra társadalompolitikai küldetése vagy feladata, majd megalkuszunk aztán a részletekkel.

Négy, vagy ha úgy tetszik, 3+1 stratégiai célt határozott meg ez az anyag, ez vagy kevés vagy sok, ez majd a vitában alakul, tehát semmihez nem ragaszkodunk, mint végkövetkeztetéshez, hanem mint kiinduló feltételhez. Ebből a 3+1 célból is van egy primus inter pares, amit legfontosabbnak vélünk, amit úgy lehetne két szóban összefoglalni, hogy a magyar kultúra egyik legfontosabb feladata továbbra is vagy újra vagy megint vagy állandóan az esélykülönbségek csökkentése. Akkor - teszem hozzá, és ezt önök jól ismerik -, amikor a magyar társadalom szétszakítottságában nem is a politikai és a nem tudom, milyen problémákat tartom a legnagyobbknak, hanem azt a széles értelemben vett kulturális különbséget, a kulturális javakhoz való hozzáférést, azokat a készségeket, amelyeket vagy megtalálnak a családban vagy nem találnak meg. Ma a nemrég végzett nagy empirikus kutatásaink alapján azt mondhatjuk, hogy a magyar társadalom közel fele - félig teli vagy félig üres pohár - kultúrával él, tehát megvannak a lehetőségei és a képességei, hogy ezeket a találkozásokat a maga javára fordítsa, a másik felének pedig semmilyen, az égvilágon semmilyen élménye nincs a kultúráról, sem a kulturális intézményrendszeréről, sem arról az értékről, szolgáltatásról, amit ez kínál. Ezeknek a nem kis számú családoknak, háztartásoknak nem marad más, mint a televízió, aminek a kulturaközvetítésével kapcsolatban vannak kételyeim, ezeket most nem fejtem ki.

Azt tapasztaljuk - de lehet, hogy önök ezt cáfolni tudják -, hogy a magyar iskolarendszer ezeket a különbségeket nem tompítja, vagy nem tompítja lényegesen. Tehát az a kulturális tőke, amivel a családban rendelkeznek a gyerekek, és amivel belépnek az iskolarendszerbe, az ezzel együtt járó különbségek nem csökkennek lényegesen az iskolarendszer végére. Tehát ez sem mobilitási szempontból, sem más szempontból nem elégséges, amit az iskolarendszer ehhez hozzáad, vagy ha úgy tetszik, ebből a különbségből elvesz. Ezért a kulturális intézményrendszernek itt feladatai vannak.

Egy részét meg kell oldani az iskolarendszer mellett, tehát abban az időszámban, amikor iskolába jár, és egy részét azután kell megoldani, mert azt is látjuk, hogy a gyerekkorban történő kulturális élményszerzést ha ilyen görbével felrajzolnánk - ami mögött sokszor az iskola kényszerítő ereje van -, az az iskolarendszer elhagyása után meredeken zuhan alá, és valamikor a családalapítás utáni években, amikor már megvan a kocsis, a család és már a gyerek is járóképes, akkor megint van egy intenzitási emelkedés, sok esetben messze nem éri el a gyerekkorit, és időskorban megint teljesen lenullázódik.

Tehát egy nagyon furcsa görbe van. Nyilván, ha meg tudjuk változtatni ennek a meredekségét, és el tudjuk tolni ezeket az amplitúdókat, valamilyen jó irányba, akkor nagyon sok eredményt értünk el. Például az iskolarendszert keresztül és a mellett olyan élményeket adunk, hogy ez ne csökkenjen nulla körüli értékre, és hamarabb kezdődjék el a visszazokás.

A másik dolog, ami ezzel együtt jár, hogy ebben a tíz évben, amikor ez a nagyon erős transzformációs válság mégis csak nagyon keményen érintette a magyar társadalmat, a családoknak egy jelentős része minden korábbi kulturális szokásával felhagyva, bemenekült az otthon falai közé. Ennek egy része anyagi természetű probléma, és vannak más okok is - technológiai váltások, izlésbeli dolgok, kínálati ügyek. Ki kellene mozdítani őket.

Az esélykülönbségek csökkentésének nagyon jól kitapinthatók a kulturális lejtő effektusai. Az egyik legkeményebb kulturális lejtő a településszerkezet, tehát Budapest és a kistépelések közötti lehetőség elképesztő mértékben különbözik. Az utolsó hét évben végzett vizsgálatoknál például azt tapasztaltuk, hogy a vidéki kulturálódás, kultúrafogyasztás, találkozás bármilyen kulturális élménnyel, minden növekedése ellenére nem érte el az 1996-os budapesti szintet, tehát ha úgy tetszik, az olló egy kicsit még széjjelebb nyílt. Egyetlen intézménytípusnál látható statisztikai hibahatáron túli pozitív változás: bármilyen meglepő - remélem, nem meglepő -, ezek a művelődési házak, akik a kistépeléseken magukhoz térni

látszanak abból az álomból, amiben voltak. Valami ebben elmozdult, mert 8-9-10 százalékos látogatásnövekedéssel számolunk ebben a hét évben, ami jó, ami nagyon jó.

Ez rögtön az egyik terepe, hogy az oktatási intézmények – inkább úgy mondanám, hogy az oktatási feladatok – és egy közművelődési hálózat, ami nagyon leromlott állapotban, de mégis létezik. Nagyon sok esetben az egyetlen közösségi tér a kisebb településeken. Trencsényi úr megfogalmazott ezzel kapcsolatban egy elképzelést, hogy tudnak-e természetes partnerei lenni egymásnak, és ehhez milyen feltételek kelljenek.

Az esélykülönbségek, ezek a bizonyos kulturális lejtők még két ponton tapinthatók ki, de ezek nagyon lefedik ezt a településszerkezeti – inkább úgy mondanám, hogy a szociodemográfiai – problémákat. Az egyik a jövedelem – ebben semmi meglepő nincs: a magasabb jövedelműek kulturális szokásai hét-tízszere az alacsony jövedelműekének. Érdekes módon mi ezt tapasztaljuk például a legújabb közvetítő eszközöknél is. Tehát például a számítógéppel való ellátottság és az internetkultúra – most nem beszélek a közösségi elérésekről, ezt hozzá kellene valahogy mérni – az első hullámban, a 90-es évek második felében az esélykülönbséget növelte és nem csökkentette. Nem hiszem, hogy az IHM szívesen elismeri, de ez engem kevésbé érdekel. Az történt ugyanis – nyilvánvaló módon –, hogy akinek módja volt, és megvolt hozzá, ha úgy tetszik az adaptációs készsége, hogy ilyet csináljon, azok kezdték ezt vásárolni, tehát még jobban szétszakította, főleg a fiataloknál a két szél távolságát.

A harmadik ilyen kulturális lejtő pedig – ez sem meglepő, és itt már nagyon erősen itt vagyunk a közös feladatnál – az iskolázottság szerint mutatható ki. Teljesen nyilvánvaló módon egész más a kultúrával való élése egy diplomás családnak, vagy diplomás embernek, mint aki a nyolc osztályt nem végezte el.

Gyorsan szólnék még a többi célról. Ott talán kevesebb keresnivalónk van, bár ezen gondolkodni kell.

Az egyik voltaképpen a nemzeti örökség megőrzésének új perspektíváit jelenti. A nemzeti örökség egy furcsa dolog, Magyarországon nagyon későn kezdődött el az ezzel való aktív kormányzati felelősségvállalás. Sok esetben vagy egy jó darabig kimerült a minisztérium elnevezésében – de ez talán még nem elég. Itt arról van szó, hogy egész generációknak hiányoznak hozzá élményei. Az épített örökség fogalmi rendszere, az ehhez való bármiféle közelítési mód. Nem kezdem mondani, mert fogalmam sincs, hogy Magyarországon milyenek a tanrendek, és nem is ezt szeretném elmondani. Ehhez nincs közöm, és nem is tudnék önöknek jó écsákat adni. Csak azt látom, hogy az épületekkel, mindazzal, ami Európa nagyon sok helyén az egyik legfontosabb kulturális üzenet az egymást követő generációknak, elképesztő módon bánunk. Azt hiszem, ebben nincs közöttünk vita, elég, ha Budapesten végigmegyünk, és látjuk, hogy néz ki ez a város. De ebben muszáj valamit csinálni, már csak azért is – zárójelbe szeretném tenni –, mert itt lehet valamilyen európai intervenciós lehetőséget is találni. De ehhez programok kelljenek, elképzelések kelljenek. Valami olyan modernitást kell nekünk csinálni, amihez megint csak partnereket keresünk. Tudom, hogy van ilyen, tudom, hogy létezik helytörténettől kezdve egy csomó dolog.

Ide is tartozik valami, ami bizonyos értelemben megint lehet közös cselekvési program: az örökség – nem az épített, hanem a tárgyi örökség – megőrzésének egy részében van egy divathullám. Szükségszerűen van, és a „divat” szó ugyan egy kicsit pejoratív, bár nem annak szánom: ez a digitalizációs probléma. Elkezdődik vagy elkezdődni látszik egy csomó átöröklött, megmaradt értéknek az új technológiával való megőrzése, miközben fogalmunk sincs erről a technológiáról. Tudjuk, hogy horribilis összegbe kerül ennek a megoldása, nincsenek meg a szelekciós mechanizmusaink, ezt jó lenne együtt kialakítani. Primitív példát szeretnék szándékosan mondani: az Országos Széchényi Könyvtár vagy Egyetemi Könyvtár melyik elemeit kezdje először fölvenni, és melyeket hagyja a végére, hol vannak ebben lehetőségek. Az állandóan változó technológiai folyamatok között ez nagyon-nagyon drága dolog lesz – tessék tudomásul venni. Ez mennyire legyen ingyenes, mennyire legyen pénzzel hozzáférhető. Nincs társadalmi válaszuk erre az ügyre. Azt gondolom, hogy nem a kultúra egyedüli válasza a fontos, viszont abban az értelemben, hogy itt most egy szobában ülünk, ha nem tudjuk ezt a

fajta új technológiai váltást tartalommal megtölteni – és ez a tartalom ne csak államigazgatási típusú legyen... Én borzasztóan boldog leszek, ha nem kell bemenni az önkormányzathoz valamit elintézni, de még boldogabb lennék, ha a kultúra és az oktatás, mint szolgáltató intézmény tudná tartalommal föltölteni ezt az új médiát. Erre egyébként kevés valódi, megvalósult lehetőséget látok: üresek ezek a dobozok.

Azt tessék észrevenni, hogy technológiában az élre ugrottunk, tartalomban pedig nincs elképzelésünk, hogy mit kezdjünk ezzel.

Új értékek létrehozása. Egy nagyon furcsa helyzet van. Magyarországon létezik egy művészoktatás. Nem biztos, hogy az én személyes véleményem megegyezik ebben a miniszterem véleményével is, de majd megmondja, ha nem ért velem egyet. A magyar művészetoktatásban – és nemcsak a felsőoktatásra gondolok, hanem az alap- és középfokú képzésnek arra a hálózatára, aminek a belső természetéről van némi fogalmam, de nem sok, csak borzadva figyelem – egy szerves dologból kialakult egy szervetlen, félpiaci, félállami feladatsor. De több százezer gyerekről van szó ebben az értelemben, és a magyar kultúra számára nemcsak azért lenne elképesztően fontos, hogy ezzel valamit kezdjünk, mert itt van a következő művészgeneráció utánpótlása, hanem, bármilyen furcsa, itt van a következő hallgató, néző, olvasó generációnak a pótlása is – és ez sokkal fontosabb. Nem tudunk róluk túl sokat, nem tudunk hozzájuk férni. Úgy fogalmazták meg nekem – főleg a felsőoktatási intézmények vezetői –, hogy ők a tipikus mostohagyerek vagy árva gyerek kategóriába kerültek: a Szalay utca számára marginális jelentőségűek az ELTE-hez, a Műszaki Egyetemhez vagy bármilyen nagy egyetemi komplexumhoz képest, nem is nagyon értik, mert ilyen speciális problémáik vannak – bohócokat képeznek, meg zenészeket, meg mindenféle nehéz ügy van –, a kulturális tárca meg még nem fedezte fel, hogy neki ezzel dolga van. Nem tudom, hogy ennek a tanácsnak a kompetenciája elér-e a felsőoktatás tetejéig – ha nem, akkor máshol kopogtatok ezzel, de én tragikusnak látom ezt a részét a dolognak. És most nemcsak normativitásról, finanszírozásról meg ilyesmiről van szó, hanem arról a társadalmi szerepről, amit nekünk ebben valahogy meg kell alapozni ezeknél a fiataloknál.

Még egy dolgot szeretnék mondani, amiről úgy gondolom, hogy az egész tanulási folyamatot és a tanács nevében is szereplő szavakat érinti – ha szélesen értelmezzük, és nem tudom, szabad-e nekem ezt ilyen szélesen értelmezni – a köznevelést.

Van az a számomra mindig egy picit nehezen felfejthető szlogen, értem én, mert ennyire tudok magyarul, hogy egy életen keresztül tanulás, csak nem tudom, mi az ördögöt jelent. Szóval nem pontosan értem ezt a dolgot, de ha ezt egyszer kitalálnánk, hogy azon kívül, hogy ritmikusan elmondjuk havonta, hol ez, hol az, hogy ez van, hogy ennek mi a tartalma, akkor fel kell kínálnom, hogy ennek van egy természetes intézményrendszere, illetve több intézményrendszere: maga az iskolarendszer a saját lehetőségeivel és a lehetőségein túl, és az a közkulturális intézményrendszer, könyvtár, múzeum, közművelődési hálózat, amelyeknek ilyen értelemben tartalmi integrációjáról jó lenne egyszer beszélni, és esetleg valamit ki is gondolni.

Ebben két dolog van: akarat, program. Azóta én már több vitán részt vettem, nagyon szeretnék elindulni vagy szeretnék écékat kapni önöktől, másoktól is. Az egyik egy pici, és ezzel kezdeném, ezt csak azért hozom ide, mert hallatlanul bosszant és átvezet a másodikhoz. Például miközben úgy látom, hogy a magyar könyvtári rendszer, még akkor is, ha a széleivel, tehát a gyerekkönyvtárakkal, iskolai könyvtárakkal kapcsolatban nagyon sok tartalmi és minőségi kifogást is meg lehet fogalmazni, de a magyar könyvtári rendszer elindult valami felé, ami egy abszolút korszerű társadalomkép lehetőségéhez való segítség - ha egy kicsit bonyolult voltam, akkor elnézést kérek érte -, elindult egy olyan szolgáltató központ felé, ahol az olvasás és az olvasási kultúra mellett információs lehetőségeket ad, ahol találkozóhely van. Akik egyszer odaszoktak, boldogan maradnak ott, míg világ a világ és egy nap.

A közművelődési hálózatról beszéltem, lepusztult fizikailag, ott nagyon sokat kell invesztálni, hogy ez létrejöhön, meg is van erre a hajlama a kulturális tárcának, legfeljebb a képessége nincs meg, majd meglátjuk.

Van egy harmadik nagyon fontos elem, ami a világ fejlettebb felén mindenhol kiharcolta magának voltaképpen azt a jogot, hogy egy életen át tartó tanuláshoz, egy élménytársadalomhoz, egy bármihez jogot formáljon, ez a múzeumi hálózat Magyarországon nem így működik, elmondtam a múzeumos kollégáinknak, hogy a magyar múzeumi rendszer nem szolgálja pillanatnyilag ezt a célt. Érdekes módon valószínűleg ez egy mentalitási probléma. Szerintem alapvetően mentalitási, nem pedig fizikai probléma. Arról van szó, ha megengednek egy durva kifejezést, hogy a magyar múzeumi szakértelmiséget a látogatók elképesztő módon irritálják, tehát ezen kellene túllépni valamilyen módon és áttemelni a múzeumot abba a szférába, ahol ez a tanulási és élményszerzési effektus - tessék elmenni Bécsből nyugat felé vagy bárhová, mit jelent ma egy múzeumi központ egy nagyvárosban. Bizonyos értelemben tudásátadásról beszélünk, és gondolják végig, hogy nálunk ezt kiteljesítik-e csak a Budapesten található nagy múzeumok.

Ennek egyetlen speciális részét - és ezzel fejezném be - szeretném a figyelmükbe ajánlani. A program egyetlen mondattal intézi el, azóta már több oldal született, ami a gondolkodásunk nyoma, csak nem merem idehozni, mert nagyon gyatra. Valahol a program valószínűleg az esélykülönbségeknél - nem valószínűleg, hanem biztosan - arról beszél, hogy új rétegek elérése a kultúrával és megemlíti a harmadik kor művelődését.

Ha az életen át tartó tanulást szó szerint vesszük, akkor tudomásul kell vennünk valamit, amit közös figyelmünkbe ajánlanék. Van a magyar társadalomnak egy 20-25 százaléknyi népességhányada, akiket időskorúnak nevezhetünk. Ezeknek az aránya nőni fog az elkövetkező években. Egyrészt akármi történik a magyar gazdaságban, bármilyen nehezen lépünk ötről a hatra, feltehetően az európai standardoknak megfelelően a nyugdíjbamenetel korhatára lejjebb kerül. Biztos vagyok benne, hogy az életkor lassú hosszabbodásával kell számolnunk, és biztos vagyok benne, hogy nem lesz ugrásszerű változás az elveszületések arányában.

Magyarán: az idős népesség aránynövekedésével kell számolnunk. Ez az idős népesség a magyar oktatás és kultúra számára egy teljesen ismeretlen territórium, nem tudjuk, hogy létezik. Általában ezzel kapcsolatban is felmonda a magyar társadalom azt a szerződést, amit a generációk között valamikor kötöttek. Ennek a szerződésnek a fundamentumai egyébként meg is szűnte, mert más a családszerkezet, és azt hiszem, és azt hisszük, akik ebben dolgozunk, hogy ezt a szerződést újra kell kötni. Ez azt jelentené gyakorlatiasan, hogy meg kellene próbálni az idős korosztálynak a fiatalabb részével legalább, akik között egyre több az érettségizett, diplomázott, tehát - hogy is mondjam csak - információfelszívó képességgel nagyobb mértékben rendelkező ember, valamit kezdeni. Ha úgy tetszik, talán lenne egy olyan feladatunk ebben, hogy amikor ezek az emberek kikerülnek az aktív munkakörükből, ami azért traumaként él meg a legtöbb ember és elvesztik a kapcsolataik nagy részét, ugye, nem kell elmondanom, hogy ez mit jelent mentálisan és mit jelent, hogy aztán a dologba hogyan pusztulnak bele.

Itt van nekünk ez a két nagy intézményrendszerünk, amivel ezen segíteni kellene. Nyilván azért vagyok érzékenyebb erre, mint sok más, mert közelítek ehhez a korcsoporthoz. Ez teljesen nyilvánvaló, ezt nem is tagadom, de jelentheti-e azt, hogy ki kell nyitni az iskolákat, ki kell nyitni a kulturális intézményeket, programokat kell nekik adni, és nemcsak programokat adni, hanem elvárni tőlük, hogy ezt a programot ők is csinálják, vegyenek részt benne, segítsenek, óriási tőkével rendelkezünk ezen a területen, amit hagyunk elpusztulni a szó szoros értelmében.

Ha megengedik, ennyi bevezetőt tennék és most leállnék. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük. Most rögtön szólna?

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Csak annyit mondanék, hogy tudjátok, kollégák, hogy annak a választási árvának az önkéntes jogi képviselője szoktam lenni, amit ÁMK-nak neveznek, és ez ceterum censeo volt minden megszólalásom után. De akkor, amikor azt a feladatot kaptam elnök úrtól, hogy a stratégiai napirendre kerül és reflektáljam meg, mint témagazda vagy nem tudom, hogyan szoktuk ezt nevezni, akkor azért úgy gondoltam, hogy ezt egy szélesebb

kontextusban, tehát körülbelül a “büdös a tornacipő” szintű akció lenne, ha itt most az ÁMK-k mellett foglalnánk állást, bár nagyon fontosnak tartom az ÁMK-kat, de ebben a szélesebb kontextusban ajánlom azt a tapasztalategyüttest, ami mégiscsak egy, a hídon álló ember tollából született.

Azért történelmi jelentőségűnek tartom, ha egyszer majd felírjátok az érdemeimet, hogy az Oktatási Minisztérium épületébe jött egy ember a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumából. *(Derültség.)*

DR. HARSÁNYI LÁSZLÓ, az NKA elnöke: Köszönöm szépen, lehet, hogy már nem engednek vissza a másikba. *(Derültség.)*

DR. SZENES GYÖRGY: És ez is Laci érdeme! *(Derültség.)*

DR. HARSÁNYI LÁSZLÓ, az NKA elnöke: Kockázat nélkül még vereség sincsen!

ELNÖK: Köszönöm. Annyit szeretnék a vita vagy a beszélgetés bevezetéseként mondani, hogy miután az egész gondolkörnek az a vezető motívuma, legalábbis Trencsényi László részéről ez volt a leghangsúlyosabb, hogy hogyan lehetne közelíteni a két ágazat tevékenységét operatív, nyilvánvalóan nem ez a tanácskozás fogja ezt kidolgozni vagy még csak döntést sem hozni, hanem az volna a jó, ha abban tudnánk megállapodni, hogy testületileg állást foglalnánk egy ilyen természetű kezdeményezés kibontakoztatása mellett, amelyben személyünkben is, testületileg is örömmel veszünk részt, de korántsem gondolnám, hogy idetelepítették ez a feladat, vagy ennek mi volnánk a kivitelezői.

Elég nagy érdemünk lesz, ha lesz ebből valami, hogy ez a fajta kezdeményezés egy erőteljes hangsúllyal elindul. Abban kellene gondolom, valamiféle egyezsége jutnunk, hogy mit tartunk fontosnak ebből, mit tartunk reálisnak ebből, és hogy talán annyit a stratégiai tervezéshez, hogy mivel kellene kezdeni. Ne lebegjen el egy szépen formált szükséglet hangsúlyos megfogalmazásában az, amit mi csinálunk, hanem némileg közelítsünk az operativitás felé, tehát fogalmazzunk meg olyan ajánlást vagy vessük fel olyan munkaformák lehetőségét, amelyeket azután mind a két tárca szíves figyelmébe ajánlanánk.

Tiétek a szó. Karlovitz János!

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Örömmel olvastam ezt az anyagot, és még nagyobb örömmel hallgattam most Harsányi urat. Azt mondom, hogy nagyon értelmes dolog volt, érdemes volt idehozni ezt – nagyon sajnálom, hogy az OM képviselője nincs itt, mert ebből egy valóban jó, kölcsönösen megtermékenyítő gondolatsort lehetne kifejteni. Remélem, bízom benne, hogy a vita tényleg folytatódik decemberben.

Nagyon sajnálom, hogy nekem egy negyed órán belül el kell mennem, mert becsöngetnek, mert roppant érdeklődve hallgattam volna a további vitát, de feltétlenül ízig-vérig pedagógiai kérdés, amit most itt tárgyaltunk. Itt találkozik tényleg a két terület.

Egy kritikai megjegyzésem volna – vagy nem is tudom, mi.

Harsányi úr utalt is erre egy fél mondat erejéig: egy kicsit sötétebbnek látom a jövőt vagy a jelent abban a tekintetben, hogy a fő csatorna, ahol a kultúra árad – vagy nem árad, illetve nem tudni, mi árad – az a televízió. Amikor az ember megnyomja a gombokat egy délelőtt, és pechére kifog három gyerekműsort, és az egyikben ölnek, a másikban rabolnak, a harmadikban különféle erőszakokat követnek el, akkor az ember azt mondja, talán mégis érdemesebb volna magyarból házi feladatot íratni velük vasárnap, mint ilyen filmekhez engedni őket. Én borzalmasabbnak látom ezt a képet, és egy kicsit ezt hangsúlyoznám.

Volt valamikor egy javaslata éppen Trencsényi úrnak, hogy emeljük föl szavunkat a tévében látható erőszak ellen, a gyerekeket érő ilyen hatások ellen. Nagyon csodálom, hogy tényleg kibírják, és nem lesznek még agresszívebbek, mert ilyeneket látnak.

Ez az egy pont, ahol én egy kicsit sötétebbnek rajzolnám a dolgot, de ez igazi stratégia. Nem hoz olyan konkrétumokat, ami átláthatatlan még, ugyanakkor jó irányokat mutat. Hogyha ez tényleg megvalósulna, és közös ügyünk, pláne az esélyegyenlőség megteremtése, tehát találkoznak a céljaink, akkor nagyon boldogok lennénk, hogyha ebben segíteni tudnánk. Gondolom, hogy majd a decemberi ülésen folytathatjuk, illetve a kollégák, akik itt maradnak, még folytatják most is. Nagyon köszönjük Trencsényi úrnak, hogy idehozta. Itt nyilván közvetített valaki, és nagyon örülünk – legalábbis én nagyon örülök –, hogy megismertem Harsányi urat, akit jó fejnek tartok – hogy így mondjam –, és a jövőben szeretném még látni, és tovább érezni a hatását. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Ki a következő? Marica!

SZAKÁCS MIHÁLYNÉ DR.: Köszönöm szépen. A stratégia munkaanyagát áttanulmányozva bennem is megfogalmazódott az a vélemény, hogy egy tükörképet kaptunk a társadalmi életünket jellemző jelenségekről, a kultúra helyzetét tekintve. Valóban egy társadalmi valóság tárulhatott elénk. Bár ezzel mi – különösen pedagógusokat képező intézmények vagy pedagógusok – sokat foglalkozunk, mégsem kerül a látóterünkbe ilyen koncentráltan ez a problémakör. Biztos, hogy valamennyiünket elgondolkodtatott – engem személy szerint nagyon – ennek a helyzetképnek az elénk tárása. Van viszont néhány olyan észrevételem, amit Trencsényi kolléga már nagyon pontosan és számunkra is elfogadhatóan megfogalmazott.

Én is azt írtam magamnak idézőjelbe, hogy jó lenne egy „intertárca” szemléletet kialakítani, mert ez valóban nem egy tárca gondja-baja. Az egész társadalom problémái kerültek itt feldolgozásra és bemutatásra.

Van aztán hiányérzetem olyan vonatkozásban, hogy valóban nem maradhat ki a kultúra értékeit és annak őrzését feltáró helyzetképből az iskola szerepe. Arra gondolok, hogy az iskola lámpás szerepe neveléstörténetünk során számtalanszor bizonyítható volt, a tanító lámpás szerepe. Szinte kultúraőrző központok voltak a kistelepülések vagy a szórványtelepülések tanyasi iskolái. Biztos, hogy nem lehet ennyire eltekinteni attól a történelmileg is bizonyított tényről, hogy a legértékesebb kultúraőrző, kultúrateremtő és kultúraátörökítő szerepe az iskolának van. Ebben feltétlenül fontosnak tartom a pedagógusképzés helyét, szerepét. Én is azt gondolom, hogy ezt a stratégiát nekünk a saját helyünkön is újra kell gondolni, végig kell gondolni, hogy mit tudunk tenni.

A kistelepülések és a városok, a vidék és a főváros szerepét tekintve azért én azt gondolom, hogy mindig voltak Magyarországon is – természetesen máshol is – kulturális központok. A nagyobb városok mindig betöltötték ezt a szerepet. Én a saját környezetemben Szegedet, Békéscsabát vagy Debrecent tekintem ilyennek, ahová elzarándokoltunk, és akinek igénye volt erre, azért a kultúra értékeivel megismerkedett, abban tájékozódni akart. A kistelepüléseken is léteznek azonban könyvtárak, színházak, múzeumok, és sorolhatnám tovább: épített és természetes környezeti értékek, amelyek látogatására vonatkozóan egy fontos adatot hiányolok. Ezeket elsősorban az iskolák, az iskolás gyerekek látogatják, szervezett formában. Amikor egy kistelepülésen egy múzeumban kiállítás nyílik, akkor feltétlenül az iskola jelenik meg, a gyerekeket magukkal ragadó pedagógusok. A kultúra terjesztésében így óriási értéket jelenítenek meg. Hangversenyre úgy általában nem a diplomások járnak. Ezt én már mint hangversenylátogató is elmondom, hogy inkább a zenét szerető középréteg – így tudnám talán megfogalmazni. A színházban Szarvason nem a diplomások ülnek az első-második sorban, hanem azok, akik valami természetes értékrenddel viszonyulnak ezekhez a lehetőségekhez. A könyvtárakba főleg nyugdíjasok járnak, és pedagógusok, és iskolások. Igazán nem tudnám tehát a diplomásokat kiemelni mint a kultúra értékeit őrző és azzal állandóan kapcsolatban lévő réteget, mert ez így – legalábbis vidéken – nem ennyire igaz, és nem természetes.

Most már részleteiben nem szeretnék hozzászólni, mert Trencsényi László írása engem nagyon megnyugtatott. Már nem szólok külön az ÁMK-ról és másról, viszont egyetlen gondolatot, amit megjegyeztem, szeretnék elmondani. A hatodik ponthoz, ahol A magyar tehetség helyzetbe hozása itthon és külföldön címmel nagyon értékes gondolatok fogalmazódnak meg: azért valóban a művészeti alapiskolák, a tehetségek felismerése, megint a pedagógusok szerepe ebben hihetetlenül fontos és nagyon értékes. Utána, a tehetség felismerése után lehet hozzásegíteni őket, hogy önmaguk művelésével vagy szervezett formában lehetőséget kapjanak a művészeti tevékenységre.

En ennyit szerettem volna elmondani, és köszönöm szépen, hogy megismerhettük ezt az anyagot.

ELNÖK: Köszönöm. Szenes György a következő hozzászóló.

DR. SZENES GYÖRGY: Valószínűleg kakukktojás vagyok – sőt biztosan – itt, az Országos Köznevelési Tanácsban is, mert a tanács tagjai jellemzően humánértelmiségiek, legfeljebb TTK-sok, én mérnök vagyok ebben a tanácsban, és egy más iskolaterületet is képviselek. Ezért is volt óriási élmény számomra végigolvasni ezt az anyagot, és rögtön egyetlen hiányérzetemnek szeretnék hangot adni. Ebben a kulturális pillanatképben, ami Magyarországról szól, és a stratégiában is, természetesen, óhatatlanul azok a humán értékek jelennek meg, amit a másik minisztérium képvisel.

Valahogy úgy gondolom, hogy a XXI. században egy más kultúrképet is meg kellene jeleníteni ebben az anyagban is és a stratégiai tervezéskor is, még hozzá ezt a technikai jellegű kultúrát, ennek az átörökítését és ezt stratégiai magasságba emelni, hiszen úgy gondolom, hogy enélkül a XXI. század nagyon csonka lenne, de már a XX. század is az volt. Különböznék gratulálok az anyaghoz, mert számomra jó volt olvasni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Hadházy Tibor!

DR. HADHÁZY TIBOR: Igyekszem nagyon rövid lenni. Részben kapcsolódni fogok az előttem szólókhoz egy mondatban, és abban is meg tudom erősíteni az anyag szerzőjét és szintén kapcsolódva az előttem szólókhoz, kifejthetem az álláspontomat, hogy ez egy olyan stratégiai anyag, ami előttünk van és a hozzá csatolt rövidebb összefoglalás is, amely egy jó áttekintés, komoly stratégiai csomópontokat jelöl, amelyeket élvezettel olvastam és amelyet örülök, hogy megbeszélhetünk.

Ugyanakkor úgy gondolom, hogy nem biztos, hogy meg tudunk birkózni azzal a feladattal, amely ezen kérdéskör köré óhatatlanul csoportosítva megjelenik, mert akár szólnunk róla, akár nem, meggyőződésem, hogy e törekvések papírra vetésén és realizációján túl, a siker alapvetően függ attól a gazdasági, társadalmi, szociális, életszínvonalbeli stb. milliőtől, amelyben a résztvevők - fiatalok, öregek, nyugdíjasok vagy fiatalabb öregek, mint ahogy elhangzott - élnek, és ezt most nem fejtem ki.

Ez egy olymértékben determinatív halmaz erre vonatkozóan, amelynek a vizsgálata, egyáltalán a figyelembevétele és a befolyásoló hatásától való eltekintés lehetetlen. Tehát magyarul: amíg nem fejlődünk olyan szintre, hogy a magyar nyugdíjas - mint ahogy a japán - bejárhatta a világot, stb., vagy nem lehet elérni azt, hogy a legkisebb ellenállás elvét kövesse az ifjúság, vagy nem lehet elérni azt, hogy a felsőoktatás az értékvesztésének részeként, hiszen azért itt elhangzott Harsányi úr mondatai között, hogy a felsőoktatás is - kíváncsi lenne a reakciókra - a komplex személyiségfejlesztő funkcióját egy kicsit veszítve munkavállaló-képzésbe megy át, stb., akkor azért ezeket a kérdéseket külön-külön meg kell vizsgálni. Ha már a felsőoktatásnál tartunk, akkor azért egy apró megjegyzésként hadd jegyezzem meg, hogy ez a nagy Bologna-átalakulás, amely a lineáris kétciklusú képzésre való átállítását vagy átállását jelenti a magyar felsőoktatásnak, bizony-bizony, ez sok jó és könnyebben kezelhető megoldása mellett például óriási hiátusként tartalmazza azt, hogy hogyan lesz valaki mondjuk ének-zene

szakos tanár, vagy hogy lesz valaki rajztanár. Tehát ezt külön nehezen tudom ebből kiolvasni, bemenet se nagyon van, szerintem művelődésszervező bemenet sincs már benne, most ugyan ez nincs előttem.

Tehát az érdekérvényesítés azt hiszem, nagyon fontos lenne. Maga az értelmiségi lét is külön probléma lehetne, egy többnapos konferencián, amelyet szintén kapcsolhatnánk ehhez a témakörhöz, én viszont azt ígértem az elején, hogy egyrészt rövid lesz, másrészt csatlakozom az előttem szólókhoz. Ezt fogom most megtenni, és én magam is úgy gondolom, hogy akkor, amikor a műveltség, a kultúra komponenseit számba vesszük, akkor manapság elengedhetetlenül fontos az, hogy a természettudományos komponens is jelen legyen.

Nekem volt részem abban, és ennyi személyes megjegyzést engedjenek meg a jelenlévők, hogy évekig oktattam művelődésszervező szakosoknak a "Természettudományok főbb kérdései" című integráns stúdiót, amelyet mindig egy olyan játékkal kezdtünk, hogy kérdéseket tettem fel, hogy ismerik-e a neveket, következmények nélkül, névtelenül, ismernek-e híres mondásokat, stb. Az, hogy "a semmiből egy új világot teremttem", általában nem szokták tudni vagy hogy "az isten nem játszik kockajátékot", pláne nem, de azt, hogy "alea iacta est", általában szokták tudni.

Tehát magyarul: ezzel azt szeretném elmondani vagy jelezni talán, hogy meg kell nézni a Vágó-műsort, a Vénusz ott olyan csillag, mint a huzat, ez másfélmillió forintos kérdésben szintén, tehát úgy gondolom, hogy egy kicsit nagyobb - és itt be is fejezném - markánsabban kellene megjelennie a természettudományos műveltség komponensnek, nemcsak azért, mert EU-elvárás is, az előző anyagból is kiderült, amit most nem tárgyaltunk, hogy a természettudományos képzés külön jelentős szerepet kell hogy kapjon, további életünkben ennek a vizsgálata is fontos lesz, hanem azért is, mert a mindennapi életünk elengedhetetlenül szükségessé teszi azt, hogy tudatosan forduljunk bizonyos jelenségek felé, és bár az utca embere közül bárki gyönyörködik egy szivárványban, sokkal nagyobb az élmény akkor, ha valaki netán tudja azt is, hogy hogyan keletkezik. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Vágó Irén!

DR. VÁGÓ IRÉN: Én is csak nagyon köszönni tudom Lacinak ezt az anyagot, hogy elkészítette és idekerült elénk ez a stratégia, azt pedig külön üdvözlöm, hogy Harsányi úr is megjelent, mert meg kell mondanom, hogy az, amit most elmondott erről a stratégiáról, az engem sokkal jobban meggyőzött dolgokról, mint ami itt le volt írva ebben a stratégiában.

DR. HARSÁNYI LÁSZLÓ, az NKA elnöke: Ez a feladatom.

DR. VÁGÓ IRÉN: A stratégiában a 15. oldalon jelent meg először az a szó, hogy "iskola", itt pedig önnek a 15. szava már az volt, hogy "iskola". Tehát előbbreléptünk dolgokban és sokkal radikálisabbnak tűnt nekem egyébként is mindaz, amit itt elmondott, mint ami ebben az anyagban van.

Ha ez az anyag formálódik, akkor további radikalizálódásra szeretném önöket biztatni, elsősorban abban a tekintetben, amit itt a múzeumokra kihegyezve mondott el, és azt mondta, hogy a könyvtár már meglépte ezt a dolgot, még az iskolának, múzeumnak kellene. Azt gondolom, hogy még a könyvtárnak is nagyon nagy lépéseket kell tennie ebben az ügyben, nem gondolom, hogy olyan könyvtárnak, ahol 10-12 munkatárs dolgozik, nyáron be kell zárnia egy hónapra vagy másfél hónapra. Nem gondolom, hogy nem követendő példa, hogy ezekben a nagy plázákban például ne csináljunk könyvtárakat, ilyen könyvtári szolgáltatásokat kiválóan láttam működni például Kanadában, mert még mindig érzek a közművelődési intézményekben általában egy arisztokratikus elzárkózást.

A múzeumokra visszatérve: nagyon találónak találtam azt, hogy csak a látogatók zavarják őket, ha ezen belül még azt lehetne mondani, hogy a látogatókon belül még kicsodák, a látogatókon belül pedig a gyerekek, azok aztán különösen. Ha beléptem egy múzeumba a

gyerekeimmel, akik akkor még kisebbek voltak, most már nem váltok ki egy ilyen reakciót, akkor az addig állatira unatkozó őrző néni rögtön felpattant, a nyomunkba szegődött, és onnantól kezdve tényleg úgy éreztem magam, mint aki felügyelet alatt áll, nehogy valami deviáns cselekményt elkövessünk.

Én tehát azt gondolom, itt nagyon előre kellene lépni.

A finanszírozás tekintetében a finanszírozást ösztönzőként működtetni, azt gondolom, nagyon fontos dolog lenne. Önök nyilván a kulturális intézmények elkötelezett hívei. Én viszont azt mondom, ezeknek a pénzeknek azokhoz kell kerülni, akik az adott közművelődési jellegű feladatot ellátják, legyenek ezek civilek, legyenek vállalkozók, legyen egy iskola, amely felvállal ilyen szerepet, funkciót, vagy legyen egy művelődési ház, hogyha ő vállalja fel ezt a funkciót. Például az idősek számítógépes oktatását, amit ön is példaként hozott fel. Itt is úgy látom, hogy nem igazán a művelődési házak mozdultak rá erre a dologra, hanem sok mindenki más. Szerintem ezzel egy kicsit meg lehetne mozgatni ezeket az intézményeket.

Provokatívabbnak és korszerűbbnek is találtam azt, amit mondott, mint ami ennek az anyagnak egy-egy mondatából kiolvasható. Például egy olyan mondat, hogy a hátrányos helyzetű kistérségekben nem mindenütt vannak művelődési otthonok, de ahol vannak is, nem tudják a civil kezdeményezéseket generálni, integrálni, koordinálni. Én azt gondolom, ma egy picit ezen már túl kellene lépni. Én azt gondolom, hogy nagyon-nagyon fontos, nagyon jó, nagyon értékes civil kezdeményezések vannak, és ezeket támogatni, ezeknek teret nyitni, az legalább úgy belekíváncozik ebbe a felsorolásba, mint hogy koordinálni kell őket.

Ezek árnyalatnyi dolgok, de ha az ember figyelmesen olvassa, akkor azt gondolom, hogy ez az anyag egy kicsit más, mint amit ön elmondott, és azt szeretném mondani, hogy én ezt az élősavas változatot támogatom igazán.

ELNÖK: Fel kellett volna venni magnóra, és szalagon mellékelni. *(Közbeszólás: Megvan!)*

Breznayánszky László!

DR. BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Ígérem, hogy röviden szólok. Számomra kicsit rejtélyes volt, hogy hogyan került a programunkra ez az anyag, merthogy az előzetes tervekben nem emlékszem rá, de ez szerencsés beugrásnak számít, sőt, nagyon szükségszerűnek is. Nem szeretnék a részletekbe menni, hanem Harsányi úrnak arra a felvetésére reagálnék valamelyest, hogy az élethosszig tartó tanulás, a három „L” valóban kicsit varázsszóként lebeg az iskola fölött és más dolgok fölött is. Amennyire én látom – és ez, ha úgy tetszik, szintén egy kooperációs vagy stratégiai lehetőséget hordoz magában –, úgy tűnik, hogy ez az élethosszig tartó tanulásra Magyarországon – kicsit szlengesen fogalmazva – a munkaerő-továbbképzés repült rá, és az összes pénzt – hatalmas pénzeket – el is fogyasztja, elég eredménytelenül. Jóllehet, valóban többek között a gyorsan fejlődő technikai civilizáció rendszeres újratanulását jelenti, tehát hogy az idős generáció ne álljon értetlenül egy újabb berendezés előtt, amelyik az ő kényelmét szolgálhatná, vagy az önfenntartását segíthetné, úgy tűnik, erre igazában nincs figyelem, program stb. Valóban nincsenek a kultúrára, múzeumokra és egyebekre, viszont ugyanazt a reménytelen munkanélkülit nyolcszor-tízszer átképezik, és úgy marad, szegény. Mintha ez egy kis megtévesztést mutatna az utóbbi évek élethosszig tartó tanulási elképzeléseiben.

A másik, amit ezzel kapcsolatban nagyon fontosnak tartanék – lehet, hogy nem pont az ÁMK a végkifejlete a dolognak –, hogy mindenki világosan látja, hogy ugyanazok a lejtők működnek az iskolázás és a kultúra fogyasztása vagy élvezete területén. Ezek nem más-más lejtők. Ezek lefelé és a lehetséges felfelé útban is ugyanazt mutatják: területi egyenlőtlenségek, tanulmányi vagy iskolázottsági egyenlőtlenségek, ugyanarról szólnak, csak van egy kulturális, van egy iskolai és bizonyos értelemben természetesen munkaerő-piaci értelmezése is, és ezeknek a megszüntetése, a felfelé vezető lejtő is nagyjából ugyanaz. Amikor világosan tudjuk, hogy a társadalom idősödik, korosodik, elnéptelenedik stb., de valahogy mégsem jutunk el erre

a következtetésre, hogy az az iskola, amelyiket azért csukunk be, mert nincs elég gyerek, bezáratik, pedig van elég öreg.

Ezeket a cselekvési pontokon is találkozni kellene ezeknek a programoknak, akár élethosszig tartó tanulás címén, akár más, egyéb dolgokban. Többek között ezért is üdvözlöm, hogy talán még többoldalúvá is kellene tenni ezeknek a stratégiai programoknak a találkozásait, hiszen ezek más területekkel is összeérnek, és valahol az iskolának nyilvánvaló szerepe van abban, hogy felszámoltassanak vagy enyhíttessenek ezek a dolgok.

ELNÖK: Köszönöm. Nagy Jóska!

NAGY JÓZSEF: Egyetlen kis területhez szeretnék hozzászólni, illetve kiemelnék egy problémát. Az a helyzet az iskolarendszerrel, hogy miután a gyerekek a tanórákról kiszabadulnak, jó nagy részük nem tud magával mit kezdeni: csellengők lesznek...

DR. BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Nincs házi feladat! (*Derültség.*)

FARKAS ISTVÁN: Jobb helyeken van.

NAGY JÓZSEF: Jó kis vicc, de ha ezt megfontoljuk, hogy a házi feladatot is kivesszük a tennivalók sorából, akkor tovább növeljük azoknak a gyerekeknek az arányát, táborát, akik nem tudnak magukkal mit kezdeni. Mit csináljanak otthon? Bandákba verődnek. Ugyanakkor az iskola tovább rontja a helyzetet. Lett volna lehetőségünk, mert kialakult egy nagy rendszer, sok pedagógussal, megvolt a bérkeretünk, minden, szépen elvontuk, és nem tudtunk létrehozni egy olyan iskolát, ami nagyon gazdag, sok formában kínálja a délutáni foglalkozásokat, amit a gyerekek élvezettel csinálnak. Az kiszűri magát: hogyha nem szeretik, más lesz. Föl kellene építeni egy olyan iskolát, amelyik magához vonzza a gyerekeket délután is, leköti. Annál nincs ártalmasabb a személyiség fejlődésére, mint a csellengés. Ennél csak a munkanélküliség rosszabb a felnőttek körében. A személyiségromboló hatása borzalmas. És ugyanez történik a gyerekekkel is bizonyos értelemben: miután elmegy az iskolából, ha nézi a tévét, az még szerencse.

Azt szeretném tehát kérni és javasolni, hogy az iskolának – ha már Magyarországon nem egész napos az iskola – másik felét, a délutánit, a kultúra szempontjából is támogassuk meg. Szerintem itt a nagy lehetőség. Reményeim nincsenek, persze, mert ehhez több pedagógus kell, bér, program. Persze pedagógus van rá. Mondjuk, ha a pedagógusok óraszámát úgy alakítjuk, hogy arra is jusson ideje, akkor nyilván több pedagógust kell fölvenni, és délután ott lesznek az iskolában. Az iskolának egész nap nyitva kellene lennie. Este is inkább oda menjenek szórakozni, mint a szörnyűséges helyekre, ahol drogoznak, és az égvilágon minden... És ott van üresen az épület. Annál fontosabb kultúrcentrumot nem tudok elképzelni lehetőségeit tekintve, mint egy olyan iskolát, amely magához vonja a gyerekeit. Az ÁMK egy kicsit ilyen, de nem kell annak lenni. Ahol nincs ilyen, maga az iskola is képes erre, hiszen minden lehetősége megvan rá – de ott tátong üresen.

A kulturális nevelés legnagyobb lehetőségét kínálná, és most elküldtük a pedagógusokat, akikből lehetett volna egy ilyen iskolát csinálni. Én ezt valahol leírtam már, nagyon kemény szavakkal, hogy aki ezt nem tartja fontosnak, az emberellenes, gyerekellenes, ilyeneket irkáltam. De mi értelme van? Csak elküldjük a pedagógusokat, számoljuk fel az iskolákat és nincs órakeret és idő arra, hogy egész napra lekössük a gyerekeket. Köszönöm szépen. Kérem a támogatásukat!

ELNÖK: Kelemen Elemér, aztán én szeretnék szólni.

DR. KELEMEN ELEMÉR: Azokhoz szeretnék csatlakozni, mindenekelőtt Irénkéhez, akik jóleső érzéssel nyugtázták a szóbeli kiegészítést, amely számomra is kompenzálta az írásos

anyag bizonyos egyoldalúságait vagy kinyilatkoztatásszerű - nem akartam lózungot mondani - megfogalmazásait. Az iskola tényleg a 15. oldalon bukkan fel, de én most egy kicsit kontrakarírozva is a kritikai megjegyzést, a 16. oldalon szereplő 2.2. ponthoz szívesen fűzném kiegészítésképpen, hogy ne csak a kulturális ágazat érezzen felelősséget azért - és itt Nagy Józseffel teljesen egy húron pendülünk -, hanem az oktatás is, hogy a magyar iskolák közvetítsenek több kultúrát a tanulóknak.

Ez a kiegészítés a másik oldalról történő hídverésnek egy nagyon meggyőző gesztusa volt, és tartalmaz megközelítést. A kettőt együtt látom továbbviendőnek, tehát a kapcsolatok, az együttműködés kialakításában. Nagyon fontosnak tartom és maximálisan támogatom azt az állásfoglalástervezetet, amit Trencsényi László fűzött kiegészítésképpen a szőnyegen fekvő magyar kulturális stratégiához.

Néhány elemét szeretném, nem fölöslegesen kommentálva, hangsúlyozottan is aláhúzni. A gyermekkönyvtárak és az iskolai könyvtárak kényes kérdéseit tartanám, úgy is, mint útjavító munkálatokat, mérföldkő javítását, most az eredeti anyag számomra egy kicsit mulatságos stílusú elemeihez kapcsolódnék, hogy éppen az olvasással kapcsolatban - hogy is írja az anyag? - a mérföldkő további javítását, amit nem a Vegyépszer feladatának gondolok, hanem közös tevékenységnek. Szóval ami a könyvtárak ügyét illeti: a rendszerváltozás előtti évtizedeknek az a "ki kit győz le" típusú rivalizálása, amely a két könyvtári műfaj között folyt és talán a '80-as években valamiféle közeledést mutatott egymáshoz, az ÁMK-ügyre ugyanez érvényes, most a párhuzamos elsoványodás stádiumában van. Te is érintetted, Laci, hogy a gyermekkönyvtár egy kicsit a perifériájára került a magyar könyvtárügynek, az iskolai könyvtár pedig - tisztelet a kivételnek - a magyar iskolaügynek is, holott ebben a kettős bázisban, amiről megint lehet újra vitatkozni, hogy együttműködjenek-e vagy akár többes funkciójuk legyen, óriási lehetőségeket látok a kulturális nevelésen túl az iskola alapfunkcióinak, például az olvasástanítás erősítésében. Ennyiben tényleg kapcsolódik a most nem tárgyalt anyag egyik kardinális kérdéséhez, ami itt szerepel napirenden.

A gyermek és ifjúsági média ügye. Karlovitz János érintette, nem akarom tovább ragozni, Brezsnjanszky László is, erről döbbenetes információkat szerez az ember, amikor az unokáimmal időnként a televízió elé ülök, borzadva látom azt, amit mindannyian látunk és amit tételemből vagy szótlanabban tűrünk vagy viselünk el.

Az iskolák kulturális turizmusának támogatása, miközben a tanulmányi kirándulások anyagi okokra visszavezethetően katasztrofálisan leépülnek. Ez a kultúrafogyasztók utánpótlásnevelése szempontjából is nagyon fontos lenne, de van ennek egy másik oldala, és én ezzel szívesen egészíteném ki a Laci által egyébként egyetértésemmel megfogalmazott dolgokat. Lehet, hogy felületes olvasó voltam és nem talákoztam azzal, hogy az iskolák lényegéből fakadó kulturális tevékenységek, amelyeken jól, rosszul osztozott az iskolai és gyermekmozgalom és ifjúsági mozgalom, ezek a sokszínű és tartalmas együttlétek, az énekkartól a különböző kórusvetélkedőkön, fesztiválokön át a művészeti tevékenység másfajta megnyilvánulásáig, ami nemcsak a kultúrafogyasztás szempontjából, hanem az utánpótlásnevelés szempontjából is kimeríthetetlen kincsesár volt. *(Dr. Trencsényi László: A 3. oldal (4) bekezdése, remélem, hogy egyre gondolunk!)*

Igen, akkor én voltam a felületes. Nagyon nagy nyomattal szeretnék ennek hangsúlyt adni, ami mondom: nemcsak a kultúrafogyasztás szempontjából, hanem az utánpótlásnevelés szempontjából is Achilles-sarkává vált a kettős rendszernek. Ilyenkor örülök annak, hogy megindult egy párbeszéd, és nemcsak a köz- és a felsőoktatás közé próbálunk hidat verni itt, a házon belül, hanem a két egymástól elszakadt és egymást olykor megtagadó tárcá közé is épülnek ezek. Örülök ennek az anyagnak és sikeres továbbfejlesztését kívánom.

FARKAS ISTVÁN: Nagyon nagy örömmel olvastam ezt az anyagot, és hogy a karakteremhez híven szóljak hozzá: "a semmittevés az ördög párnája." De hát ezt úgyis tudjuk.

Egy analógiát szeretnék először idézni, 30 éve tanítok, ez nem érdem, csak életkor kérdése, nagyon sok kiváló tanítványom volt éltanuló, élsportoló. Ezt azért mondom

analógiaként, hogy ha valaki egy területen versenyszinten tud, akkor abból nem az következik, hogy a többit dobja, hanem ott is kraftot kap. Tehát ezt nagyon fontosnak tartom a saját tapasztalatomból. Ha akár Nobel-díjasokat olvasunk, már ilyen vallomás-jelleggel, mondjuk magyarokat például, 90 százalékban visszavezetik az indulásukat az iskolai önképzőkörhöz. Azért mondom ezeket, mert egy elemi dolog a pedagógiában, hogy a külső válik belsővé. Tehát ha a gyerek meg sem ismeri most mondjuk akár a matek szakkört vagy a versenysportot, nem szeretnék most árnyalgatni, mert arra nincs időnk, tehát hogy fogalmazzam, ahogy a tankönyveknél is erről szó volt, hogy nagyon hangsúlyozni kellene a családnak és az iskolának az egységét, és amiről te szóltál az előbb, Laci, a gyereket ne mentsük fel minden alól. Tehát ha én tanítok matematikát, a gyerek nem járhat diszkóba, de nem azért, mert letiltom, hanem azért, mert így zuhan bele az ágyba. Tehát nem az ördög párnáján nyugszik, hanem most nyilván amit Feri mondott, hogy különbözőek vagyunk, ezt teljességgel értem és pozitívan értem, tehát hogy a gyereket mitől mentjük meg egy tisztességes terheléssel, minden diszkóban van kábítószer, ezt például tudjuk. Tehát ennek a programnak nagyon szurkolok a megvalósulásáért, és még annyit elmondanék - és ezt őszintén mondom -, hogy sokszor az oktatási rendszernek semmi köze a kultúrához. Ezt a fizikatanítással bizonyítom. Nekem 1976-ban el kellett döntenem, hogy fizikát tanítok-e vagy a D. Radnai - Soós példatárat, ezeket kondicionálom. Hogy azzal fog találkozni az orvosin és a műszakin és fizikaszemléletből semmi, mert ha a 4273 példát benyalja értelem nélkül, akkor felveszik.

Tehát most is 15 órában tanítok és minimum 12 óráig volt. Tehát a kultúrának és az oktatásnak az egységét, ez akár a műszaki kultúra, erről már szó esett és nyilván nem cinikusan, nem egyik oldalról, végtelenül fontosnak tartom. Ami számonkérhető, most remélem, javulni fog sok minden, de egy felvételin olyan mechanikus az anyag, aminek semmi köze a kultúrához.

Mert könnyen az kérhető számon. Én nem a mérések ellen vagyok, de azt könnyű számon kérni. Valahogy ezt az anomáliát is szükséges lenne felszámolni.

Még egy dolgot felírtam, amit egészen természetesnek tartok: a maguk helyén biztos, hogy az egyházak is partnerek lennének ebben – akár templomlátogatásokkal vagy bármilyen típusú együttműködés –, mert legalább annyira jelent kultúrát is az egyház, mint egy transzcendens értéket. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm, parancsolj!

MAKKAI LÁSZLÓ: Számomra a legfontosabb gondolat, ami legalábbis a művészeti felsőoktatás kapcsán felmerült – én a gyakorlatból is tudom, mert több mint egy évtizedig népművelőként dolgoztam művelődési központban –, hogy az lesz az értékes kultúra fogyasztója, akinek lehetősége nyílt, hogy maga is teremtsen kultúrát. Ez itt hangzott el, a művészeti felsőoktatás kapcsán, hogy igazából az lesz a zeneértő közönség, aki művelte is valaha a zenét. És ez nemcsak a zenére vonatkozatható, hanem a kultúra bármely területére.

A művészeti felsőoktatásra is az jellemző Magyarországon – én, mint a Felsőoktatási Tanácsban tíz éve dolgozó, ezt remekül látom –, hogy a felsőoktatás egyre inkább eltolódik egy munkaerő-piaci utánpótlási hivatallá, és a felsőoktatás-politika szintén. Ez a hallgatói létszámok elosztásán kiválóan látszik. Állandóan az az érv, hogy a munkaerőpiac mondja meg, hány művészre van szüksége Magyarországnak, hány pedagógusra, és attól teljesen függetlenül próbálják meghatározni a létszámokat, hogy mit akarnak az emberek, hová szeretnének menni. A művészeti felsőoktatásban látszik leginkább: Magyarországon van két felsőoktatási intézmény, amelyben művészetet – mondjuk képzőművészetet – lehet tanulni: Pécsen és a Képzőművészeti Egyetemen. Belgiumban minden városban van képzőművészeti főiskola, tehát egészen más egy másik, egy európai világban az egésznek a felfogása.

Hogyha megyünk vissza a felsőoktatástól a közoktatás felé, azt kellene megvizsgáljunk, minek tekinti ma a közoktatás, az iskola a kultúrát. Ahogy általam nagyra becsült Nagy Jóska bátyám mondta: hogy töltsse el a gyerek délután valahogy az idejét – én nagyon nem szeretném,

ha az én gyerekenek abban az iskolában kellene kötelezően a délutánját eltölteni, ahonnan alig várja, hogy hazameneküljön. De ezt csak mintegy zárójelben mondanám, hogy minek tekinti az iskola...*(Nagy József: Nem mondtam, hogy kötelezően! Isten óvjon tőle!)*

Tehát szervesen beépül-e az iskola életébe – és itt nemcsak a tanításról beszélek – a kultúra teremtésének a lehetősége, vagy pedig egy ilyen délutáni vagy egy évben egyszeri kimittudra való felkészülésig jut el, e mellett pedig tantárgyak vannak, és kérdés – és itt kapcsolódhat a tankönyv –, a tankönyv bemagolása mellett van-e a gyerekeknek lehetősége arra, hogy ő maga valamiféle kultúrát teremtsen. Valóban az iskola feladata nemcsak az-e, hogy bemagoltasson állítólag az emberiség által megteremtett hatalmas értékeket, ami persze egyre több, mert állandóan teremtünk valami értéket, és akkor nő a tankönyv és a tananyag is. Az a kérdés, hogy hogy várunk el kultúraértő, kultúrafogyasztó és kultúravásárló társadalmat, ha nem adjuk meg a gyerekeknek a lehetőséget, hogy ő maga teremtsen kultúrát ott, ahol az életének a nagy részét időben is eltölti.

NAGY JÓZSEF: Az emberi személyiség legfontosabb feltétele. Bocsánat, hogy közbeszóltam. *(Dr. Szenes György: Megszoktuk. – Derültség.)*

ELNÖK: Ezt most nem én mondtam. *(Derültség.)* Szeretném, ha copyrightolnád: ezt most Szenes mondta. Legközelebb rá nézzél!

DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ: Szabad nekem is hozzászólóként?

ELNÖK: Tessék!

DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ: Amit Makkai László mondott, az annyira fontos, hogy szeretném felhangosítani. Derék pedagógusok ülünk itt, annak a pedagógusviccnek a szenvedő alanyai... Úgy szól a vicc, hogy megy az egyszeri ember az utcán, jön vele szemben egy másik, és megkérdezi: – Tetszik tudni, merre van a Szalay utca? – Nem tudom. – Nem tudja?! Hát akkor itt kanyarodjon be jobbra, ott menjen kettőt előre, és ott, a harmadik házban... *(Derültség.)* Mi ennek a foglalkozási ártalomnak vagyunk a tulajdonosai. Makkai Laci nagyon jól korrigált bennünket: nehogy már kultúrán a fehér középosztályú férfi által konstituált kultúrát értsük! Az anyagnak – a ti anyagotoknak – van egy ilyen hangsúlya. Én ezt az iskolára se vállalom, az iskolában is teremtődik a kultúra, nemcsak közvetítődik. *(Nagy József: Hogyne! Magolják be az irodalom tankönyvet!)* Én a kultúraközvetítésre azt a figurát szoktam használni, hogy kultúraközvetítés lesz az iskolában, két kultúra között: az övé meg az enyém között zajlik a kultúraközvetítés. A gyereket sem tekintem kultúra nélküli, tehát hiánylénynek, de azt a társadalmi csoportot sem szabad kulturális hiánylénynek tekinteni, akiről úgy szól az anyag, hogy meg vannak fosztva a kultúrától. Ez egy civilizátori kultúrafelfogás, és a kulturálatlan bennszülöttek – már elnézést kérek, hogy karikírozok. Nem szabad. Nem akarom túlromantizálni, nem akarok andrásfalvyzmusba belemenni – isten őrizz! Elmondta '92-ben, hogy az volt a jó anya-csecsemő viszony, amikor az anya a hátiban hozta a gyereket, és kapálás közben, ha a gyerek óbégatott, csak megrántotta a hátit, és megszoftatta. Én akkor kérdeztem Andrásfalvytól, hogy oké, de képzeld ezt el a szöveggyárban, vagy a Magyar Nemzeti Bankban! Nem működik. Tehát nem akarom túlromantizálni a generált kultúrát, de kulturális hiánylényként leírni akár öreg, akár fiatal, akár diszkóba járó – mert egyébként szerintem minden diszkóban van drogozás, tudunk néhány ellenpéldát is. Az is a fehér középosztályú férfi kultúrája, csak egy olyan fehér középosztályú férfié, akinek nem szeretjük a kultúráját. Azt a teremtett kultúrát, amit a fiatalok csinálnak maguknak – mert csinálnak – az iskolában, az iskolán kívül, csak kultúrának tudom felfogni – kulturális antropológiából ennyit azért fogadjunk el –, és ugyanez érvényes azokra a felnőtt nemzedékekre is, akik – persze, befolyásolva már a XIX. században megszerezhető kultúráképektől – a maguk módján generálnak egy kultúrát. Ebben az értelemben az aluljárók világának, univerzumának is

kultúrája van, és nem tudom megszólítani a hajléktalant, hogyha őt kulturális hiánylénynek tekintem. Csak akkor tudom megszólítani – van is ilyen: hajléktalanok színjátszó csoportja, például –, ha meg tudom szólítani az ő saját maga generálta kultúráját, és onnan tudok továbbindulni.

Én ezt a ti anyagotoknak egy rossz vagy túl markáns hangsúlyeltolódásának érzem ebbe az irányba. Az én anyagomban az organikus kultúra bekezdésébe próbáltam erre utalni, a mindennapi kultúrára, ahol a műszaki és a természettudományos kultúra is jelen van. De – megint csak a magam védelmében: itt a gyerekek, serdülő fiatalok öntevékeny művelődő közösségeiben az Öveges-díj felmerülése kifejezetten utalt arra a kultúratartományra, amit ti képviseltek.

Ez hozzászólás volt a nagy anyaghoz. Elnök úr, ha összefoglalod, én úgy hallottam ki, hogy vannak, akik az állásfoglalást állásfoglalásnak érzik, néhány kiegészítéssel, és elhangzott a javaslat, hogy ezt még dajkálgassuk.

ELNÖK: Először engedélyt kérek a hozzászólásra, jelentkezésem annak szól, és aztán megpróbálom összefoglalni.

Én mindenekelőtt arra szeretnék válaszolni, ami Brezsnnyánszky Laci meglepetésében kifejezésre jutott, hogy hogy került ez a téma ide. Kizárólag a Trencsényi Laci érdeme, hogy ez az anyag idekerült. Én mindenkitől kértem javaslatot a feladattervhez, és – Laci stílusához hűen – egy eléggé markáns és kvázi agresszív javaslatot kaptam arra vonatkozóan, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozni kellene, még hozzá tételesen is felsorolva néhány dolgot belőle.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Már a mérföldkő napirend kapcsán.

ELNÖK: Igen. Ez így került ide és nagyon örülök, hogy idekerült. Nagyon fontosnak tartom azt, am most utólagosan kibontakozott a te hozzászólásodban, a kultúra-felfogásnak, a kultúrának mint tartománynak a határait hol vonjuk meg és miben vonjuk meg.

Sokkal szívesebben beszélnék a kultúrák párbeszédéről, amikor arról van szó, hogy felnőtt és gyerek világa, gondolatvilága. Fantasztikus élményeket kaptam akkor, amikor a Kertész utcában tíz évig a perifériára szorult gyerekekkel voltam együtt, és sokkal inkább a saját hiányaimat éreztem, amikor ők beszéltek egymással és egymás között, mint a fölényemet, mert egy olyan világ tárult fel, nem a deviancia felé, hanem a humor felé, a világlátásnak a gazdagsága felé, amit az én szép kispolgári, értelmiségi világomból bizony, nem lehetett látni.

Tehát nagyon fontosnak tartom azt, hogy ebben az állásfoglalásban az a kifejezés nyerjen legalább polgárjogot, hogy itt kultúrák beszélgetéséről, párbeszédéről van szó, amikor egyrészt generációk között, másrészt pedig hadd tegyem hozzá, amit ez az anyag ugyan nem érint, de mondjuk társadalmi rétegek vagy etnikai rétegek kultúrájáról van szó. Az együttnevelés programja most az Oktatási Minisztériumban vagy az integráció programja nagyon féloldalas, ha azt gondoljuk, hogy a cigányokat kell integrálni a nem cigányokhoz, ahelyett, hogy megnéznénk, hogy van-e netán egy ellentétes irányú mozgás, és hogy az, ami nem olyan, mint a mi kultúránk, az nem okvetlenül valaminek a hiánya, mármint a másik részről.

Ennek a gondolatnak nagyon fontos hangsúlyt adnék ebben az anyagban. Ennyit ahhoz, hogy te a nyitott kultúra felfogást használod, és én ezt szeretném tovább tágítani.

Hogy a praktikum felé menjünk, azon az oldalon közelítve, ahogy Nagy József mondta. Itt arról van szó, hogy feleslegessé váló pedagógusi munkaerő van a piacon, mert nem születtek elég gyereket a magyar anyák. Miközben üresek délután az iskolák, miközben nincs, aki foglalkozzon a gyerekekkel. Ha valamiben ennek az állásfoglalásnak direkt üzenete kell hogy legyen, akár a költségvetés vagy a Pénzügyminisztérium vagy a mi saját minisztériumunk számára, az az, hogy valóban az Országos Köznevelési Tanácsnak az az álláspontja, hogy a pedagógus munkaerő teljes kihasználásának új szférái nyílnak meg, ha nem érezzük az iskola kompetenciáját a tantervi anyag úgymond leadásának vagy átadásának határainál befejezettnek.

A harmadik, amit ez az anyag nem érint, ezt nagyon finoman, de meg kellene valahogy fogalmazni, hogy hogyan állunk a pedagógusok kultúrájával. Szívesen látnék vagy olvasnék, időnként volt ilyen vita pár évvel ezelőtt arról, hogy milyen a pedagógusok olvasottsága, hogy egy tanári szobában milyen izgalommal beszélgetnek egy új Závada regényről vagy egy koncertről, ami elhangzott mondjuk a rádióban, vagy pedig kizárólagosan a kiskertgazdálkodásban és a szakácművészetben betöltött... *(Dr. Trencsényi László: Az is kultúra!)* Az is kultúra. Nem úgy mondtam, mint ami nem kultúra, csak az egyik aspektusa.

Tehát konkrétan: úgy gondolom, hogy a pedagógus-továbbképzés rendszerébe be lehetne építeni egyáltalán nem tantárgycentrikus tematikákat, amikor azért beszélgetünk valamiről vagy ahhoz kapunk valamilyen segítséget, ami például a kortárs irodalom jelenségeiről szól és nem a magyartanároknak abból az aspektusból, hogy ők mit tanítanak.

DR. POLINSZKY MÁRTA: Csak kénytelen vagyok megszólalni, mert rengeteg olyan van, ami nem tantárgycentrikus, és ha visszagondolsz még a kezdeti munkára, rengeteg van. Itt van Laci és Tibor is a mostani testületben, megmondhatják, hogy a nagy részük abszolút nem tantárgy, de olyan, hogy múzeumpedagógia vagy zoopedagógia és ilyen típusú dolgok bizony, vannak. Az egy más kérdés, hogy mennyire és hogyan mennek el erre a pedagógusok, de hogy nagyon sok ilyen van, az biztos.

ELNÖK: Akkor az előző rész részemről törlendő, kizárólag Márta megszólalása az, ami érvényes.

NAGY JÓZSEF: Egy mondatot még lehetne mondani?

ELNÖK: Én lényegében befejeztem. Most még azt szeretném, hogy akkor összefoglalnék valamit erről a vitáról, de most már nem mint hozzászóló. Előbb Nagy Józsefnek adom meg a szót, és még mindazoknak, akik hozzá akarnak szólni.

NAGY JÓZSEF: Elnézést kérek, de ezt a kultúra fogalmat azért nem bírom szó nélkül hagyni. Persze, minden csoportnak, minden társadalomnak az egész életrendje, tevékenysége, amit csinál, az a kultúra. Igen ám, de kultúrája van egy rablóbandának is, és a szubkultúra is kultúra. Tehát az igaz, hogy a kultúra fogalom antropológiai értelemben olyan tág, ahogy te elmondtad, de ott azért különbséget lehet tenni és kell tenni feltétlenül, mert az iskola nem rablóbandákat fog szervez és nem graffitiseket. Szegeden például volt egy csoport, amelyik folyton letörögette a szobrok karját. Ez is egy kultúra ebben az értelemben. Tehát igazad van, csak fontoljuk meg a különbségeket is.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Úgy mondtam, hogy nem akarom túlromantizálni, csak a hangsúlyban szeretnék valamit visszaigényelni belőle.

ELNÖK: Akkor megkísérlek valamit összefoglalni, és mindenekelett azt szeretném mondani, hogy kezeljük azt az anyagot, amit Trencsényi László elének tett, az OKNT állásfoglalása fogalmazványaként, ami kiegészülhet azokkal a hozzászólásokkal, azoknak a rezüméjével, ami itt elhangzott, de a műfaja az legyen, hogy ebben a kérdésben az OKNT állást foglal, és ezt az állásfoglalást a két miniszterhez adresszálja egyenesen, és ebben lesz kibővítetten benne mindaz, amit Trencsényi László lényegében leírt, és némileg operacionalizálva, mint például az iskolahasználat, mint például a feleslegessé váló pedagógusi munkaerő hasznosítása stb.

Arra vonatkozóan határozzunk úgy, hogy az állásfoglalás valamiféle kissé imperatív zárszóval érjen véget, mármint hogy az Országos Köznevelési Tanács elvárja, egy kicsit több, mint kéri, majd meg kell találni, hogy ez udvarias legyen, elvárja a választ arra nézve, ami itt

elhangzott, és egyúttal felajánlja az abban való részvételét, hogy olyan kooperációk létrejöjjenek, amit Trencsényi László itt tételesen is érintett.

Tehát hogy ne ellebegjen ez a dolog, a végső kimenetelében legalább néhány ponton szülelessék határozat arra, hogy a két minisztérium például a gyermekkönyvtárak és az iskolai könyvtárak közös használatában, finanszírozásában miféle aktív kooperációkat határoz ez. Ez csak egy példa akart lenni, nem e mellé akarok nyergelni.

Most kérdezem a két előadónkat, hogy ha ebbe az irányba szeretnénk ezt az állásfoglalást kiélezni, akkor mit javasolnátok, vagy egyetértetek-e azzal, hogy ebbe az irányba éleződjék.

Harsányi úr?

DR. HARSÁNYI LÁSZLÓ: Először is minden különösebb udvariassági formulát nélkülözve hadd köszönjem meg a lehetőséget, és a dicsérő szavakat átadom a kollégáimnak, a kritikákat pedig megtartom magamnak.

Azt gondolom – anélkül, hogy az állásfoglalás-tervezetet részleteiben végig tudtam volna gondolni –, ez arra mindenképpen jó, hogy a diskurzust folytassuk a dologban, és rengeteg olyan dolog van, ami közös továbbgondolásra érdemes. Ehhez most nem sokat tennék hozzá, szinte semmit. Egyetlen gondolat jutott eszembe, ha megengednek még egy percet.

Amikor elkezdtük ezt a munkát, az első napokban volt egy olyan fölvetés, hogy beszéljük meg először, mit tekintünk kultúrának. És azt mondtam: amíg én itt ülök, addig nem. Miért? Mert ez az, ami nem vezet sehová. Tudom, hogy nagyon fontos volna, és én is ismerem a kutatóknak, az elméleti szakembereknek a megfogalmazásait. Körülnéztem a szobában, és azt mondtam: mi, akik itt ülünk, nagyjából ugyanazt gondoljuk róla – ki ne mondjátok! Induljunk el azon, hogy ezt meg fogja súgni az anyag. Ha nem súgja meg – Lacinak igaza lehet –, akkor baj van, akkor próbáljunk valamit csinálni. Én továbbra is azon az állásponton vagyok, hogy nem. Én se vagyok filosz: én egy szerencsétlen, antihumánus közgazdász vagyok.

Egy dolog jutott eszembe a vitáról – és neked mondom, Laci, elnézésedet kérve –, amit közös feladatként definiálni lehet. Azt írja le valahol az anyag – kellene már oldal- és bekezdésszámra is tudnom, hogy mi hol van, de még nem megy –, hogy beszélünk a mozaiktársadalomról. Mondták, hogy ez nem jó fogalom, mert a mozaik szó mégis valami tudatosságot képvisel. Vitányi Ivánnak van egy helyettesítő kifejezése, amit meg én nem tudtam magamban eddig feldolgozni. Azt mondja, hogy ami a modern társadalomban kulturális értelemben most kialakul – tehát az oktatás ebben benne van –, azt inkább törmeléktársadalomnak lehet hívni, mert összesodrónak különböző elképzelések, gondolatok, emberek, eszmék, értékek, és ebből nem látszik ki valami.

Amit szóvá tettél, elkezdtem azon töprengeni, hogy voltaképpen az egész közvetítőrendszernek, az iskola és a virtigli kulturális rendszernek van még itt egy feladata, csak nem tudom, hogy tudjuk megfogalmazni: hogy igazán a másik kultúra – mert van – megismerése a dolgok legmélyét tekintve azzal a haszonnal jár a társadalom számára, hogy toleránssá és befogadóvá tesz. Az esetek nagy többségében, ha ismerem a másik kultúrát, nem tudom ellenségként kezelni, mert megértettem. Persze, vannak születetten gonosz emberek, de ezek általában elmennek politikus pályára. Úgyhogy ezzel valamit kezdenünk kellene, lehet, hogy az érvelésben. Itt valami olyasmiről van szó, ami kohéziós szerep.

Ugye, értik? Persze, hogy értik. Végig azzal hadakozom – és itt értő szemek és fülek vannak –, hogy a kultúrát – az oktatásnál talán nem szokták ezt mondani – nem szabad ilyen díszítőelemként felfogni. Nem árvalányhaj, nem vitézkötés, nem fityegő érem a társadalmon – jó képzavar –, valami olyasmi, amire ha van időm és pénzem, majd fordítok. Egy fenét! Nem arról szól az egész. Minden, ami imperatív módon ezt a készségét és képességét erősíti és elfogadottá teszi, és ez így van a gyerekkorban, az iskolában, az integratív elképzelésekben tud csak gyökeresedni, az nagyon jó. Nem feltétlenül a kultúrának – bár annak is –, hanem a társadalomnak. Akármit jelent is ez a kifejezés.

Tehát egyetértek veled, csak egyszerűen nem álltam meg, hogy el ne mondjam ezt a néhány suta mondatot.

Valami hiányt tanár úr fölkelte bennem: az egyházakhoz fordulni fogunk, kérve a véleményüket. Az egyházak kulturális missziója elég régi. Voltak szakaszai, amelyek problematikusabbak, voltak szakaszai, amelyek jobbak. Ezt könnyen megtehetjük, mert emlékeim szerint néhány hete az egyházakkal kapcsolatos állami feladatokat ugyanaz a minisztérium látja el. Lehet, hogy ez megnehezíti ezt a dolgot – majd ezt még meglátom.

Elnézést, hogy ezt köszönöm meg, de fölkelte bennem azt a hiányt, hogy itt van az egymás mellett élő kultúrákat is tekintve valami olyan értéktartomány, amivel nem biztos, hogy én teljesen rendelkezem, és akkor meg kell ismerni.

ELNÖK: Laci?

DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ: Köszönöm szépen. Az előbb mindent elmondtam. Örülök annak, hogy úgy terjesztetted elő – meg amit a többiek is mondtak –, hogy szólaljon meg egy ilyen felhívást keltő állásfoglalás gyanánt. Én ezeket korrigálni fogom.

ELNÖK: Akkor abban maradunk, hogy az elkészült gyorsírói jegyzőkönyv birtokában beépítasz dolgokat, és még megengeded nekem, hogy esetleg hozzátegyek valamit, vagy szóljak hozzá. Ezt a fogalmazványt pedig egyrészt publikussá tesszük, tehát megjelentetjük a sajtóban, mint az Országos Köznevelési Tanács állásfoglalását a témában, és levél formájában az OKNT megbízásából, általam aláírva, eljuttatjuk a miniszterekhez.

Nagyon köszönöm a részvételeket, és most tartunk tíz perc szünetet. *(Rövid szünet.)*

Kedves Kollégák! Most már ugyan megint határozatképtelenek vagyunk, de ezek lényegében megbeszélte, illetve a ti leveleitekből vagy az önök leveleiből összeállított tematika. Itt csak időrendi változásokat eszközöltem rajta, és tekintetbe vettem azt a javaslatot, amit Hoffmann Rózsa úgy fogalmazott - és itt egyöntetű helyeslésre talált -, hogy inkább egy témát vegyünk minden alkalommal, amit alaposan körbejárunk, és ha marad mellette idő, akkor még amit az aktualitások felvetnek, hozzáteszünk. Ezért én egy-egy fő témát jelöltem meg a tervjavaslatban.

Ez máris nem érvényes azért, mert a tankönyv-ügyet továbbtoltuk Szabados Lajos remélhető meggyógyulásának időpontjára. Akkor a decemberi ülésre tennénk annak a bizonyos "mérőföldkövek" című anyagnak a vitáját, azzal, hogy akkor az egyes területek felelőseit meghívjuk. Ezt a kérést Zsuzsának adresszálom, hogy ebben legyen segítségemre.

Nekem a januárhoz az a megjegyzésem van csak, hogy az a kérés hangzott el, hogy akkor a vizsgákat együtt tárgyaljuk, mert ezek összefüggenek. Így került egy napra az alapműveltségi és az érettségi, és akkor a tankönyv is, de ezt majd meglátjuk.

DR. SZENES GYÖRGY: Lenne egy tiszteletteljes javaslatom. Mivel ez a felsőoktatásban vizsgaidőszak, ha például 16 óráig terveznénk az ülést, akkor beleférne az alapműveltségi vizsga is és a tankönyv is, de akkor tényleg 16 óráig tervezzük, mert januárban ezt szerintem a vizsgák miatt mindenki meg tudja csinálni. *(Kosinszky Zsuzsa: Ez január 13.)*

ELNÖK: Akkor egész nap itt vagyunk, és a meghívóban hangsúlyosan kell szerepeltetni ezt. A kistérségi iskolatársulások ügyében elhangzott a múltkori beszélgetésen, hogy ez nagyon jó, de remélhetőleg nem korlátozódik a Nyírségre és Biharra, valóban nem, úgyhogy itt az Oktatási Minisztérium részéről is egy előadó lesz, aki ennek a programnak, ami egy önálló projektként szerepel... *(Kosinszky Zsuzsa: A tanügyigazgatási főosztályról.)* A tanügyigazgatási főosztályról lesznek és egy országos áttekintést kérünk erre vonatkozóan. Ez február 9-e.

A márciusi ülésre hozzuk vissza...

DR. POLINSZKY MÁRTA: Valamikorra be kellene iktatni és ez szerintem február magasságában várható, a szakiskolai kerettantervek jóváhagyását. Ez az egyik. A másik, amit nem látok sehol és szintén a kerettantervhez kapcsolódik: szó volt itt a szempontrendszer tárgyalásánál arról, hogy mi az alternatív történet, ez sincs itt sehol napirendre tűzve.

ELNÖK: Ez a megjegyzés teljesen jogos, ez nem a véletlen műve. *(Derültség. - Dr. Polinszky Márta: Akkor elnézést!)* Megkíséreltem akkor a hazai alternatív gurukat ez ügyben meginterjúvolni, akik azt mondták, hogy isten őrizzen attól, hogy meg kelljen határozni, hogy mi az alternatív, mert egyrészt egymással sem értenek ebben egyet *(Nagy József: És önmagukkal sem!)*, és maradtunk abban, amit egyébként jól csináltunk, amikor a Waldorf-tanterv itt volt, hogy egyedi elbírálások alapján bírálunk el tanterveket, és egy biztos kritériuma van az alternativitásnak, hogy a közoktatási törvény rájuk nem vagy csak módosultan vonatkozik, mert nem a nemzeti alaptanterv szerint...

DR. POLINSZKY MÁRTA: Ebbe most ne menjünk bele, mert akkor nem kapunk ebédet, és én nagyon éhes vagyok.

ELNÖK: Akkor bevesszük a februárba.

DR. POLINSZKY MÁRTA: Akkor lehet, hogy nemcsak a szakiskolaiak lesznek készen, hanem ami belefér.

ELNÖK: Akkor ezt beírjuk.

A márciusra jönne vissza Mang Béla, behajtanánk rajta azt az ígéretét, hogy addig megkísérli egy-egy főiskola, egyetem bejárati függönyét is fellebbenteni, hogy megtudjuk, mégis hogy osztják el a pénzt. Brezsnányzky Laci kérte vagy javasolta, hogy a master fokozottal kapcsolatos problémákat tűzzük napirendre. Ez bőven kimeríti a márciust.

KOSINSZKY ZSUZSA: Március 10.

ELNÖK: Ha jól tudom, Dobos Krisztina javaslata volt az EU és a hazai közoktatás viszonyának a tárgyalása. Lényegében ez a Nemzeti Fejlesztési Terv közoktatásra vonatkozó pályázatok, TIÖK-ok, pénzelosztás, tehát az egész rendszer áttekintése. Itt kapnánk egy tájékoztatást, és miután Vámos Ágnes ennek a részlegnek a vezetője a Sulinovában, ezért írtam be őt, valamint ilyen lazán, hogy „és illetékesei”, mert nem biztos, hogy csak ő.

DR. VÁGÓ IRÉN: Mivel pályázatokról van egyébként szó, a szakiskolai fejlesztési programról szóló beszámolót, ami tervezve volt, esetleg nem lehetne ide integrálni?

DR. SZENES GYÖRGY: Mit szeretnénk vele?

DR. VÁGÓ IRÉN: Arról volt szó, hogy kapunk tájékoztatást.

DR. SZENES GYÖRGY: Hogy hogy állunk?

ELNÖK: Akkor ez úgy hangzik...

DR. VÁGÓ IRÉN: Tudom: szakma.hu – én olvasom is.

ELNÖK: Fogalmazd meg, légy szíves, a jegyzőkönyv számára a napirendet!

DR. VÁGÓ IRÉN: A szakiskolai fejlesztési program állása, eddigi eredményei, problémák.

NAGY JÓZSEF: Az áprilisin?

DR. VÁGÓ IRÉN: Igen.

ELNÖK: Április 14.

Akkor elhangzott igényként, hogy rengeteg pénzt elköltött már eddig az állam a pedagógus-továbbképzésre, ideje lenne, hogy visszamenőleg is egy pillantást vessünk arra, hogy ezt hogy használta fel a rendszer. Egypár szót beszéltem Mártával az ülés előtt: tudunk kapni egy olyan összesítő tájékoztatást, ami tematikus rendben stb. erről nekünk tájékoztatást nyújt, és akkor tudunk új javaslatokat is megfogalmazni. Elemér, nyilván a bizottságod előzetesen szíveskedik majd ez ügyben valamit tárgyalni, és Mártával együtt ti lennétek az előadók.

KOSINSZKY ZSUZSA: Május 12.

ELNÖK: És végül, júniusban, mielőtt elbúcsúzunk egymástól, végig kellene gondolni, hogy mit csináltunk. Részben elhangzottak a múltkori ülésen olyan javaslatok, amelyek az szmsz módosítására is vonatkoztak – szavazás meg egyéb ügyekben –, tehát én úgy gondolom, itt azt is megnéznénk, hogy az szmsz-ünk nem szorul-e bizonyos módosításokra, netán bizottságok működésére. És ide kellene tennünk a bizottságok beszámolóit is. Június 9.

Ezzel kész.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Megértem a guruk tartózkodó álláspontját, de úgy érzem, a dolgot valamilyen módon el kell kezdenünk. Volt már ilyen a nat előtt, hogy olyan napirendet terveztünk, ami csak laza, kötetlen beszélgetés. Áprilisban úgy kellene meghirdetni, hogy két óráig véget érne a szakma.hu és Vámos Ágnes napirendi pontja, és kettő után, négyig, egy nyílt beszélgetés kellene az „alternatív” szó jelentéséről. Akkor nem állásfoglalási kötelezettséggel, nem előterjesztéssel, hanem beszélgetéssel kellene elkezdni a dolgot. Operatíván nekünk például gondokat fog okozni, ha a kerettantervi nagyüzem beindul.

ELNÖK: Akkor „eszmecsere” címszó alatt fogjuk meghirdetni, és ide vesszük. Jó étvágyat kívánok mindenkinek, köszönöm a részvételt!

(Az ülés végének időpontja: 13 óra 47 perc)

Tartalomjegyzék

Elnöki bevezető.....	4
 A Hogyan lehet minél könnyebbé tenni az iskolatáskát című szakmai anyag véleményezése	4
<i>Hozzászólások.....</i>	<i>5</i>
<i>Elnöki összefoglaló.....</i>	<i>14</i>
<i>Brassói Sándor reagálása az elhangzottakra.....</i>	<i>14</i>
 Az Európai mérőföldkövek, a közoktatás területén történő megvalósításához készített cselekvési terv véleményezése.....	17
<i>Brassói Sándor kiegészítése.....</i>	<i>17</i>
<i>Kérdések, hozzászólások.....</i>	<i>18</i>
 A Magyar Kulturális Stratégia címet viselő munkaanyag véleményezése. Javaslatok megfogalmazása a két tárca együttműködésére.....	20
<i>Dr. Harsányi László kiegészítése.....</i>	<i>20</i>
<i>Dr. Trencsényi László kiegészítése.....</i>	<i>24</i>
<i>Hozzászólások.....</i>	<i>25</i>
<i>Elnöki összefoglaló.....</i>	<i>35</i>
<i>Dr. Harsányi László reagálása az elhangzottakra.....</i>	<i>36</i>
 A feladatterv megbeszélése.....	37